

ГУБАЗІК – карны падраздзел рэжыму па барацьбе з іншадумствам

ЗМЕСТ

<u>УВОДЗІНЫ</u>	3
<u>МЕТАДАЛОГІЯ, РЭЗЮМЭ ДОКАЗАЎ</u>	6
<u>ЗМЕНИ ЗАКАНАДАЎСТВА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ У ГАЛІНЕ СУПРАЦЬДЗЕЯННЯ ЭКСТРЭМІЗМУ</u>	9
<u>МЕТАДЫ ПРАЦЫ ГУБАЗіК</u>	14
<u>Афіцыйная рыторыка і прапаганда ў СМІ</u>	15
<u>Затрыманні на акцыях</u>	17
<u>Палітычны вышук</u>	19
<u>Затрыманні і выкраданні іншадумцаў, фальсіфікацыя крывінальных справаў</u>	21
<u>Прымус да каяння</u>	27
<u>Вобшукі і пагромы</u>	29
<u>ІНДЫВІДУАЛЬНЫЯ КЕЙСЫ (ІНТЭРВ'Ю З ПАЦЯРПЕЛЫМІ)</u>	31
<u>Выкраданні грамадзянаў супрацоўнікамі ГУБАЗіК</u>	31
<u>Вобшукі ў жыллі, затрыманні на акцыях і ў грамадскіх месцах, допыты ў ГУБАЗіК</u>	32
<u>Відэа з каяннямі</u>	39
<u>УЖЫВАННЕ ПРАВАВЫХ НОРМАЎ (КВАЛІФІКАЦЫЯ). ВЫСНОВЫ</u>	42

УВОДЗІНЫ

Да канваіраў з ГУБАЗіК падыходзіць Барсукоў¹. Ён вельмі добра з імі пагаварыў: «Хлопцы, усё працуеце?». На мяне глядзіць: «Што на мяне глядзіш, змагар? Хочаш, застрэлю? І мне за гэта нічога не будзе».

З расповеду пацярпелага

У сістэме органаў унутраных спраў Рэспублікі Беларусь адмысловым падраздзелам, на які ўскладзеныя асноўныя задачы па барацьбе з арганізаванай злачыннасцю, з'яўляецца Галоўнае ўпраўленне па барацьбе з арганізаванай злачыннасцю і карупцыяй Міністэрства ўнутраных спраў (ГУБАЗіК)².

У адпаведнасці з заканадаўствам сярод асноўных напрамкаў дзейнасці гэтай структуры – супрацьдзеянне карупцыі ў органах дзяржаўнай улады і прыярытэтных галінах эканомікі; барацьба з арганізаванай злачыннасцю, якая ў тым ліку мае транснацыянальны і міжнародны характар; спыненне і раскрыццё цяжкіх і асабліва цяжкіх злачынстваў агульнакрімінальнай

1. **Аляксандр Пятровіч Барсукоў** — намеснік міністра ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь (2017—2020), памочнік Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь — інспектар па Мінску з 29 кастрычніка 2020 года, генерал-лейтэнант міліцыі. Адзін з кіраўнікоў сілавых структураў, якія прымалі ўдзел у задушэнні акцый пратэсту 2020 года.

2. [Галоўнае ўпраўленне па барацьбе з арганізаванай злачыннасцю](#) // Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь. Афіцыйны сайт – mvd.gov.by

і эканамічнай скіраванасці, якія здзяйснююцца арганізаванымі групамі; устанаўленне і ліквідацыя каналаў незаконнай міграцыі, а таксама вы­яўленне і спыненне іншых злачынстваў, якія здзяйснююцца чальцамі ар­ганізаваных групаў, сфармаваных па нацыянальнай ці этнічнай прыкме­це або дзейных у дыяспаральных утварэннях; спыненне тэрарыстычных і экстрэмісцкіх праяваў.

Аднак галоўны ўхіл ГУБАЗіК на працягу шматлікіх гадоў скіроўвае на бараць­бу з іншадумствам у Рэспубліцы Беларусь³. У гэтым задзейнічана ў асноўным **трэцяе ўпраўленне** (па супрацьдзеянні экстрэмізму), якое складаецца з трох аддзелаў: першы аддзел – па супрацьдзеянні экстрэмізму ў радыкальных грамадскіх і іншых фармаваннях, другі – па супрацьдзеянні экстрэмізму ў эт­нічных, рэлігійных утварэннях і незаконнай міграцыі, трэці – аддзел камп'ю­тарнай разведкі. Кіруе трэцім упраўленнем **Бедункевіч Міхаіл Пятровіч**⁴.

М. П. Бедункевіч. Намеснік кіраўніка га­лоўнага ўпраўлення – кіраўнік трэцяга ўпраўлення ГУБАЗіК. Фота: www.sb.by

Падчас пратэстаў 2020 года сілавікі ГУБАЗіК былі задзейнічаныя ў фізічным задушэнні вуліч­ных акцый і затрыманні іх удзельнікаў. Для гэ­тых мэтаў унутры ўстановы былі сфармаваныя 4 групы «Атакі», у якія таксама ўваходзілі ва­еннаслужбоўцы сілаў спецыяльных аперацый Узброеных сілаў Рэспублікі Беларусь. Варта адзначыць, што функцыямі затрымання прат­эстоўцаў ГУБАЗіК не абмяжоўваецца. Супра­цоўнікі гэтага падраздзелу таксама займаюцца допытамі затрыманых, праверкамі на падпіскі да забароненых у Беларусі Telegram-каналаў, датычнасць да нейкіх «экстрэмісцкіх» фарма­ванняў або дзейнасці.

З 2021 года, пасля задушэння вулічных акцый, установа масава займаецца пераследам грамадзянаў Беларусі, якія вы­яўляюць незадаволенасць сітуацыяй у краіне, а з 2022 года, пасля пачат­ку паўнамаштабнай вайны Расіі супраць Украіны, — яшчэ і тых, хто высту­пае супраць расійскага ўварвання. У падкантрольных Telegram-каналах ГУБАЗіК распаўсюджвае відэа з «каяннямі» затрыманых, а таксама з раз­громленымі падчас вобшукаў кватэрамі грамадзянаў, якія пераследуюцца рэжымам і пакінулі краіну.

3. [ГУБАЗіК: экстрэмісты і тэрарысты не парушаць мірнае жыццё ў Беларусі](#). // СБ-Бе­ларусь Сёння – sb.by (9.08.2022)

4. [Сяргей Дзмітрыеў. «Уся дзіч, якая робіцца, – ад яго». 6 фактаў пра намесніка кіраўніка ГУБАЗіК Бедункевіча](#). // Навіны Беларусі – UDF.BY (26.03.2021)

А. В. Ананенка. Кіраўнік Галоўнага ўпраўлення па барацьбе з арганізаванай злачыннасцю і карупцыяй Міністэрства ўнутраных спраў (ГУБАЗіК). Фота: www.mvd.gov.by

Кіруе ўстановай з верасня 2022 года **Андрэй Валер'евіч Ананенка** (кіраўнік Галоўнага ўпраўлення). Ён змяніў на гэтай пасадзе палкоўніка **Дзмітрыя Ковача**, які ў сваю чаргу змяніў **Андрэя Паршына** — апошняга ў сакавіку 2022 года знялі з пасады кіраўніка ГУБАЗіК і перавялі на пост кіраўніка Дэпартамента забеспячэння аператыўна-вышуковай дзейнасці МУС Беларусі.

З верасня 2014 года па 19 лістапад 2020 года кіраўніком ГУБАЗіК быў **Мікалай Карпянкоў**⁵, які праславіўся асабістым удзелам у жорсткім задушэнні пратэстаў і пагромах маёмасці⁶ падчас разгонаў. У цяперашні час Карпянкоў з'яўляецца намеснікам міністра ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь — камандуючым унутранымі войскамі.

М. М. Карпянкоў. Намеснік міністра ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь — камандуючы ўнутранымі войскамі. Кіраўнік ГУБАЗіК (верасень 2014 – лістапад 2020). Фота: www.mvd.gov.by

5. Карпянкоў, Мікалай Мікалаевіч // Вікіпедыя. Свабодныя энцыклапедыя – ru.wikipedia.org

6. [Кіраўнік ГУБАЗіК разбівае вітрыну кавярні — новае відэа.](https://www.reform.by/news/2020/09/15/kirayunik-gubazik-razbivaet-vitrynu-kavaryni-novae-vidza/) // REFORMATION – reform.by (15.09.2020)

МЕТАДАЛОГІЯ, РЭЗЮМЭ ДОКАЗАЎ

Дадзены дакумент уяўляе сабой новы даклад Міжнароднага камітэта па расследаванні катаванняў у Беларусі⁷. Матэрыялы, якія прапаноўваюцца ніжэй, былі сабраныя з мэтай фармавання найбольш агульнай карціны масавых рэпрэсій, якія адбываюцца ў Беларусі супраць беларускага народа, і сістэматызацыі сабраных доказаў. Асноўнай задачай гэтага працэсу з'яўляецца акцэнтаванне ўвагі на праблеме беспакаранасці сілавых структураў і прыцягненне да адказнасці тых, хто датычны да парушэнняў правоў чалавека і злачынстваў.

Пры распрацоўцы гэтага даследавання эксперты сыходзілі з наступных меркаванняў адносна метадалогіі збору і выкарыстання інфармацыі.

У аснову дакумента легла інфармацыя пра масавыя парушэнні правоў чалавека і злачынствы з боку сілавых органаў у Беларусі на працягу 2020-2022 гадоў (пасля фальсіфікацыі выбараў Прэзідэнта ў жніўні 2020 года). У прыватнасці, разглядаюцца злоўжыванні з боку Трэцяга ўпраўлення ГУБАЗіК (па барацьбе з экстрэмізмам). Шматлікія з гэтых злачынстваў з'яўляюцца настолькі сур'ёзнымі, што пераследуюцца ў адпаведнасці з прынцыпам універсальнай юрысдыкцыі незалежна ад таго, дзе было

7. [Міжнародны Камітэт па расследаванні катаванняў у Беларусі](#). // Міжнародны Камітэт па расследаванні катаванняў у Беларусі. Афіцыйны сайт – torturesbelarus2020.org/

здзейсненае меркаванае злачынства, ад грамадзянства меркаваных злачынцаў, краіны пражывання або любой іншай датычнасці да арганізацыі, якая здзяйсняе судовы пераслед. Да такіх злачынстваў датычацца катаванні і іншыя віды абыходжання і пакаранняў, якія з'яўляюцца жорсткімі, бесчалавечнымі або зневажаюць годнасць, адвольныя арышты або затрыманні, выкраданні, гвалтоўныя знікненні і іншыя парушэнні правоў чалавека.

Беручы ва ўвагу сістэматычнасць і масавы характар такіх злачынстваў апошнім часам, шматлікія міжнародныя структуры і арганізацыі выдалі шэраг новых дакументаў і стандартаў, якія датычацца персаніфікаванай адказнасці фізічных асобаў, датычных да сур'езных парушэнняў правоў чалавека. У прыватнасці, гэтым мэтам служыць Рашэнне Рады Еўрапейскага саюза (CFSP) 2020/1999 ад 7 снежня 2020 года аб абмежавальных мерах супраць сур'езных парушэнняў правоў чалавека і злоўжыванняў (Глабальны рэжым санкцый ЕС у галіне правоў чалавека – EUGHRSR)⁸.

Аналіз інфармацыі з адкрытых крыніцаў (СМІ, Telegram-каналы) стварае ў дадзеным даследаванні агульную карціну масавых рэпрэсій, якія адбываюцца ў Беларусі супраць грамадзянскай супольнасці і асобных грамадзянаў, і здзяйснююцца ў першую чаргу сілавікамі ГУБАЗіК, а таксама асноўныя метады іх працы (выкраданні, катаванні, жорсткае збіццё, бесчалавечнае і прыніжальнае абыходжанне, пагромы жылля).

Значная частка даследавання ўтрымлівае паказанні асобаў, якія пацярпелі ад дзеянняў сілавікоў ГУБАЗіК у пазначаны вышэй перыяд часу. Эксперты прааналізавалі **33 інтэрв'ю** асобаў, якія былі апытаныя Міжнародным камітэтам па расследаванні катаванняў у Беларусі ў розны час (са жніўня 2020 года па верасень 2022 года). Дадзеныя асобы былі або затрыманыя супрацоўнікамі ГУБАЗіК, або падпалі пад катаванні ў памяшканні дадзенай структуры і яе супрацоўнікамі, або падпалі пад прыніжальныя працэдуры вобшукі, прымус да дачы паказанняў, стварэнне відэа з калянамі з прызнаннем віны за дзеянні, якія не могуць лічыцца злачыннымі. У кожным канкрэтным кейсе пацярпелых захаваныя таксама копіі дакументаў, якія пацвярджаюць нанесеную шкоду пацярпелым сілавікамі ГУБАЗіК (вынікі судова-медыцынскіх экспертызаў, выпіскі з гісторыі хваробы ці эпідэрызы з медустановаў, фота нанесеных калецтваў і траўмаў і іншыя дакументы). Гэтыя дадзеныя дазваляюць ідэнтыфікаваць асобаў, якія дзейнічаюць ад імя дзяржавы, і патрабаваць у дачыненні да іх персанальнай адказнасці за ўчыненае.

8. [COUNCIL DECISION \(CFSP\) 2020/1999 of 7 December 2020 concerning restrictive measures against serious human rights violations and abuses](#) // EUR-Lex. Access to European Union Law – eur-lex.europa.eu

Эксперты адводзяць індывідуальным інтэрв'ю і дакументам, якія іх суправаджаюць, асаблівую ролю, бо яны з'яўляюцца асноватворнымі доказамі для распрацоўкі стратэгіі і практычных рэкамендацый эфектыўнасці расследаванняў і прыцягнення да адказнасці за здзейсненыя ў Беларусі злачынствы, а таксама для паляпшэння дапамогі ахвярам парушэнняў правоў чалавека. Многія з пацярпелых пражываюць у цяперашні час на тэрыторыі краінаў Еўрасаюза і могуць скарыстацца сваім правам аднаўлення парушаных правоў па прынцыпе ўніверсальнай юрысдыкцыі.

Пры аналізе атрыманай інфармацыі аўтары ўлічвалі ў першую чаргу сур'ёзнасць і/або ўздзеянне злоўжыванняў і злачынстваў, наступствы для пацярпелых: сацыяльныя, псіхалагічныя, медыцынскія.

Таксама з прычыны існавання пагрозы далейшага пераследу ў дадзеным даследаванні не адлюстраваныя некаторыя падрабязнасці сведчанняў пацярпелых, па якіх іх можна ідэнтыфікаваць. Эксперты апускаюць апісанні канкрэтных асобаў, якія прымалі ўдзел у катаваннях і жорсткім бесчалавечным абыходжанні, акцэнтуючы ўвагу на самім суб'екце ГУБАЗіК як галоўным выканаўцы злачынных загадаў рэжыму ў Беларусі. Усе гэтыя дадзеныя, якія адсутнічаюць у прапанаваным дакуменце, застаюцца ў захаваных Міжнародным камітэтам па расследаванні катаванняў у Беларусі інтэрв'ю пацярпелых і дакументах, якія прыкладаюцца да іх.

У той жа час мы разумеем, што праваабаронцам неабходна ўдасканаліваць меры па барацьбе са злачынствамі, развіваючы новыя магчымасці для гэтага (санкцыйныя справы, пераслед па прынцыпе ўніверсальнай юрысдыкцыі і іншыя), каб спыніць беспакаранасць злачынцаў, якія лічаць, што яны ніколі не будуць прыцягнутыя да адказнасці.

ЗМЕНИ ЗАКАНАДАЎСТВА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ У ГАЛІНЕ СУПРАЦЬДЗЕЯННЯ ЭКСТРЭМІЗМУ

Для надання бачнасці нейкай легітымнасці самавольству, якое здзяйсняецца сілавікамі ў Беларусі, шырока выкарыстоўваецца антыэкстрэмісцкае заканадаўства, якое ўключае ў сябе Закон ад 4 студзеня 2007 года (з наступнымі зменамі і дапаўненнямі) «Аб супрацьдзеянні экстрэмізму» (далей Закон), Пастанову Рады Міністраў № 575 ад 12 кастрычніка 2021 года «Аб мерах супрацьдзеяння экстрэмізму і рэабілітацыі нацызму», шэраг нормаў Кодекса аб адміністрацыйных правапарушэннях (КоАП) і Крымінальнага кодэкса (КК), а таксама некаторыя іншыя прававыя акты.

Так, у прыватнасці, у КоАП і КК утрымліваюцца канкрэтныя склады правапарушэнняў т. з. экстрэмісцкай скіраванасці і ўстаноўленыя пакаранні за іх здзяйсненне.

Згодна з заўвагай 2 да арт. 361-1 КК пад злачынствам экстрэмісцкай скіраванасці разумеецца злачынства, звязанае са здзяйсненнем наўмысных дзеянняў, якія адносяцца ў адпаведнасці з заканадаўчымі актамі да экстрэмізму (гл. арт. 1 Закона «Аб супрацьдзеянні экстрэмізму»), а роўна іншае злачынства, здзейсненае па матывах расавай, нацыянальнай, рэлігійнай варожасці ці розніцы, палітычнай ці ідэалагічнай варожасці або па матывах варожасці ці розніцы ў дачыненні да нейкай сацыяльнай групы.

Упершыню адказнасць за экстрэмізм была ўведзеная ў Беларусі ў красавіку 2016 года. Гэтыя новаўвядзенні ўключалі наступнае:

- у арт. 130 КК уведзеная каральнасць за распальванне сацыяльнай варажасці і розніцы;
- уведзеная крымінальная адказнасць за стварэнне экстрэмісцкага фармавання або ўдзел у ім (арт. 361-1 КК), а таксама за фінансаванне дзейнасці экстрэмісцкага фармавання (арт. 361-2 КК);
- у дзейным тады КоАП уключаная норма аб адміністрацыйнай адказнасці за распаўсюд, выраб, захоўванне і перавозку інфармацыйнай прадукцыі, якая ўтрымлівае заклікі да экстрэмісцкай дзейнасці ці якая прапагандуе такую дзейнасць.

Пастанова Рады Міністраў № 575 вызначыла парадак ажыццяўлення органамі МУС каардынацыі дзейнасці дзяржорганаў па супрацьдзеянні экстрэмізму, а таксама вядзення і публікавання пераліку арганізацый, фармаванняў, індывідуальных прадпрымальнікаў і грамадзянаў, датычных да экстрэмісцкай дзейнасці.

Уласна прававы панятак «экстрэмісцкая дзейнасць» упершыню з'явіўся ў беларускім заканадаўстве ў 2007 годзе з прыняццем згаданага Закона аб супрацьдзеянні экстрэмізму.

Варта адзначыць, што ў першапачатковай рэдакцыі гэтага Закона панятак «экстрэмізм» агулам адпавядаў яго агульнапрынятым азначэнням, якія ўтрымліваюцца ў шэрагу міжнародна-прававых актаў, у прыватнасці, у Шанхайскай канвенцыі 2001 года аб барацьбе з тэрарызмам, сепаратызмам і экстрэмізмам.

Так, у зазначанай канвенцыі панятак «экстрэмісцкая дзейнасць» быў сфармуляваны наступным чынам: «экстрэмізм – гэта якое-небудзь дзеянне, скіраванае на гвалтоўны захоп улады ці гвалтоўнае ўтрыманне ўлады, а таксама на гвалтоўнае змяненне канстытуцыйнага ладу дзяржавы, а роўна гвалтоўны замах на грамадскую бяспеку, у тым ліку арганізацыя ў вышэйазначаных мэтах незаконных узброеных фармаванняў ці ўдзел у іх, і пераследаванне ў крымінальным парадку ў адпаведнасці з нацыянальным заканадаўствам Бакоў».

Аднак у наступныя гады беларускае заканадаўства аб барацьбе з экстрэмізмам няўхільна ішло за палітычнымі патрэбамі ўладаў і ўсё больш і больш выразна ператваралася ў адзін з самых важных інструментаў утрымання ўлады.

З цягам часу класічнае разуменне экстрэмізму ў беларускім заканадаўстве стала размывацца і экстрэмісцкая дзейнасць стала трактавацца ўладамі ўсё шырэй і шырэй, а пасля падзеяў лета – восені 2020 года экстрэмісцкімі сталі разглядацца практычна любыя дзеянні, у тым ліку і негвалтоўныя, звязаныя з выказваннем нязгоды з палітыкай кіроўнага рэжыму.

Так у арт. 1 Закона ў рэдакцыі ад 14 траўня 2021 года экстрэмісцкімі, акрамя іншых, ужо разглядаюцца і наступныя дзеянні:

- распаўсюд свядома ілжывых звестак пра палітычнае, эканамічнае, сацыяльнае, ваеннае ці міжнароднае становішча Рэспублікі Беларусь, прававое становішча грамадзянаў у Рэспубліцы Беларусь, якія дыскрэдытуюць Рэспубліку Беларусь;
- абраза прадстаўніка ўлады ў сувязі з выкананнем ім службовых абавязкаў, дыскрэдытацыя органаў дзяржаўнай улады і кіравання;
- публічныя заклікі да арганізацыі ці правядзення ў гэтых мэтах незаконных сходаў, мітынгаў, вулічных шэсцяў, дэманстрацый ці пікетавання з парушэннем усталяванага парадку іх арганізацыі ці правядзення, а таксама некаторыя іншыя негвалтоўныя дзеянні.

Забароны на здзяйсненне пералічаных дзеянняў, якія ўтрымліваюцца ў беларускім заканадаўстве, супярэчаць асноватворным прынцыпам міжнароднага права і канкрэтным палажэнням Міжнароднага пакта аб грамадзянскіх і палітычных правах (арт.арт. 19, 21 і інш.), а практыка пераследу грамадзянаў за рэалізацыю правоў чалавека ў адпаведнасці з вышэйпералічанымі артыкуламі неаднаразова прызнавалася Камітэтам па правах чалавека ААН супярэчнай міжнародным абавязанням Рэспублікі Беларусь.

Такім чынам, прававы панятак экстрэмізму кіроўным рэжымам Беларусі на цяперашні момант цалкам скажоны і пастаўлены на службу барацьбе з іншадумствам і любой апазіцыйнай дзейнасцю.

З моманту свайго прыняцця ў 2007 годзе і да цяперашняга часу Закон «Аб супрацьдзеянні экстрэмізму» змяняўся 8 разоў, а пад найбольш істотныя змены ён падпаў у 2021 годзе пад несумнеўным уплывам падзеяў 2020 года.

Законам «Аб супрацьдзеянні экстрэмізму» ў яго апошняй рэдакцыі ад 14 траўня 2021 года ўведзены беспрэцэдэнтны пазасудовы парадак прызнання групаў грамадзянаў (нефармальных арганізацый, інтэрнет-супольнасцяў і г. д.) экстрэмісцкімі фармаваннямі; рашэнне пра падобнае прызнанне прымаецца кіраўніцтвам Камітэта дзяржаўнай бяспекі і Міністэрства ўнутраных спраў.

Як ужо адзначалася, на Міністэрства ўнутраных спраў ускладзены таксама абавязак вядзення і публікавання пераліку арганізацый, фармаванняў, індывідуальных прадпрымальнікаў і грамадзянаў, датычных да экстрэмісцкай дзейнасці.

Уключэнне грамадзянаў у падобны пералік цягне для іх цэлы шэраг праваабмежаванняў.

Так, згодна з арт. 18 Закона грамадзянам, якія ўключаныя ў пералік, да пагашэння ці зняцця судзімасці і на працягу пяці гадоў пасля пагашэння ці зняцця судзімасці забараняецца займацца педагогічнай, выдавецкай і некаторымі іншымі відамі дзейнасці, займаць дзяржаўныя пасады, праходзіць вайсковую службу, а іх фінансавыя аперацыі належаць асабліваму кантролю.

Пры гэтым на пачатак кастрычніка 2022 года ў апублікаваны МУС пералік грамадзянаў Рэспублікі Беларусь, замежных грамадзянаў ці асобаў без грамадзянства, датычных да экстрэмісцкай дзейнасці, уключана 573 чалавекі, а ў пералік арганізацый, фармаванняў, індывідуальных прадпрымальнікаў, датычных да экстрэмісцкай дзейнасці, – 92 групы грамадзянаў⁹.

Развязаная Расіяй у суўдзеле з беларускім рэжымам вайна з Украінай, з аднаго боку, і рэзкае непрыманне гэтай вайны дэмакратычным сегментам беларускага грамадства, з іншага, унеслі новыя карэктывы ў заканадаўства аб барацьбе з экстрэмізмам.

Актыўнасць т. з. беларускіх «рэйкавых партызанаў», якая разгарнулася па ўсёй краіне і накіраваная на зрыў ваенных паставак у бок Украіны, атрымала ва Украіне высокую ацэнку, выклікала беспрэцэдэнтны на постсавецкай прасторы заканадаўчы крок.

Як гэта адзначана Камітэтам па правах чалавека ААН у сваіх Заўвагах агульнага парадку № 36, дзяржавы, якія не адмянілі смяротнае пакаранне, могуць ужываць яго толькі такім чынам, каб яно не была адвольнае і прызначалася толькі за самыя цяжкія злачынствы. Прыняцце ж дзяржавам – удзельнікам мераў, якія прыводзяць да павелічэння ліку выпадкаў і маштабаў ужывання імі смяротнага пакарання, супярэчыць прадмету і мэце артыкула 6 Пакта, які замацоўвае права на жыццё.

9. [Рэспубліканскі спіс экстрэмісцкіх матэрыялаў](#) // Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь – miniform.gov.by

Тым не менш, на фоне тэндэнцыі да абмежавання ўжывання смяротнага пакарання, у разрэз са сваімі абавязаннямі па арт. 6 Міжнароднага пакта аб грамадзянскіх і палітычных правах, насуперак складзенай сусветнай крымінальна-прававой практыцы, 27 красавіка 2022 года Рэспублікай Беларусь у тэрміновым парадку было ўведзенае смяротнае пакаранне за незакончанае злачынства – за замах на здзяйсненне акта тэрарызму.

Інакш кажучы, дзяржава сваім новым законам дазволіла караць смерцю людзей не толькі за здзяйсненне канкрэтных наўмысных дзеянняў, якія прывялі да смерці людзей, але і за дзеянні, якія маглі прывесці, але фактычна не прывялі да такіх наступстваў.

Прадэманстраваная такім чынам адкрытая стаўка на застрашэнне, сапраўдны прававы экстрэмізм з боку дзяржавы ў спалучэнні з маштабнымі рэпрэсіямі, якія разгарнуліся ў дачыненні да беларускіх недзяржаўных арганізацый, незалежных СМІ і грамадзянаў, з'явіліся яркімі маркерамі прававога калапсу, які патрапіў літаральна ўва ўсе сферы дзяржаўнага і грамадскага жыцця краіны.

МЕТАДЫ ПРАЦЫ ГУБАЗІК

Метады і формы працы такой структуры як ГУБАЗіК у Рэспубліцы Беларусь цалкам парушаюць стандарты працы праваахоўных органаў у дэмакратычных краінах, якія ў першую чаргу павінны базавацца на безумоўным захаванні правоў чалавека.

Сярод **асноўных метадаў працы** ГУБАЗіК адзначым наступныя:

- псіхалагічнае ўздзеянне на грамадства з мэтай запалохвання, задушэння пратэстных настрояў;
- прапаганда прадзяржаўнай пазіцыі як адзінай слушнай;
- маніпуляцыя сімваламі, фактамі, перакананнямі, дзеяннямі апазіцыйна настроеных грамадзянаў (стварэнне відэа з калянамі);
- дыскрэдытацыя апазіцыйных, незалежных СМІ і Telegram-каналаў, іншых крыніцаў інфармацыі;
- брутальныя разгоны мірных акцый пратэстаў;
- затрыманні грамадзянаў на акцыях пратэстаў;
- затрыманні грамадзянаў іншадумцаў у прэвентыўным рэжыме і на падставе сабранай інфармацыі агентурай і інфарматарамі, у сацыяльных сетках і ў адкрытых крыніцах;
- выкраданні;
- катаванні з мэтай атрымання інфармацыі і абгавораў;
- палітычны вышук, збор інфармацыі і стварэнне свядома ілжывых дадзеных для распачацця крымінальных спраў за апазіцыйную палітычную дзейнасць і іншадумства;

- вобшукі і пагромы жылля грамадзянаў іншадумцаў;
- фальсіфікацыі крымінальных і адміністрацыйных спраў у дачыненні да апазіцыйна настроеных грамадзянаў;
- правакацыі грамадзянаў на злачынствы з мэтай далейшага затрымання.

У дадзеным раздзеле спынімся на найбольш абуральных фактах дзейнасці гэтага карнага падраздзелу ў перыяд з пачатку перадвыбарнай кампаніі 2020 года да цяперашняга часу.

Апісаныя ніжэй выпадкі злачынных дзеянняў з боку сілавікоў ГУБАЗіК, непасрэдных кіраўнікоў дадзенай структуры сталі набыткам грамадскасці дзякуючы незалежным і дзяржаўным СМІ, з'яўляюцца дакладнымі і служаць дадатковай крыніцай доказаў і сведчанняў дадзеных злачынстваў.

АФІЦЫЙНАЯ РЫТОРЫКА І ПРАПАГАНДА Ў СМІ

Кіраўнікі ГУБАЗіК актыўна працуюць з дзяржаўнымі СМІ Беларусі. У сваіх афіцыйных каментарых яны дастаткова часта апіраюцца ілжывымі фактамі і выкарыстоўваюць мову варожасці. З боку МУС выпадкі скажэння фактаў і перавышэння паўнамоцтваў часта ігнаруюцца, а месцамі нават апраўдваюцца, што прыводзіць да поўнай беспакаранасці і ўсёдазvoleнасці з боку супрацоўнікаў установаў.

Так, у сюжэце на тэлеканале «Беларусь 1» у кастрычніку 2020 года, **Мікалай Карпяноў**, будучы на пасадзе кіраўніка ГУБАЗіК, даў вялікі каментар пра падзеі 2020 года¹⁰. У ім ён назваў пратэстоўцаў «баевікамі», «вулічнымі бандытамі», «экстрэмістамі», «фашыстамі» і «востракапытнымі», распавёў пра «загадзя падрыхтаваныя планы нападу» на сілавікоў, «гуманнасць супрацоўнікаў», а таксама пра нібыта вядомыя яму планы затрыманага Сцяпана Латыпава разам з «яго брыгадай вышыннікаў» развясць «небяспечна дзейнае рэчыва» над удзельнікамі вулічных пратэстаў і супрацоўнікамі праваахоўных органаў. Увесь сюжэт скіраваны на стварэнне адмоўнага іміджу ўдзельнікаў пратэстаў, гатовых за ўзнагароды ісці на любыя супрацьпраўныя ўчынкі.

19 лістапада 2020 года Лукашэнка, які з'яўляецца асобай, што займае пост Прэзідэнта, прызначыў Мікалая Карпянова намеснікам міністра ўнутра-

10. [ЭКСКЛЮЗІЎ! Карпяноў, кіраўнік ГУБАЗіК: на вуліцы засталіся толькі бандыты](#) // АТН: Навіны Беларусі і свету – Youtube.com (18.10.2020)

ных спраў і камандуючым унутранымі войскамі¹¹. У пачатку 2021 года ініцыятыва ВУРОЛ¹² апублікавала аўдыязапіс, на якім Карпянкоў на развітальнай сустрэчы з нагоды свайго пераводу на пасаду намесніка міністра ўнутраных спраў гутарыць з сілавікамі ГУБАЗіК у кастрычніку 2020 года. Карпянкоў распавядае пра смерць аднаго з мітынгоўцаў – Аляксандра Тарайкоўскага, пра дазвол Лукашэнкі выкарыстоўваць зброю, у тым ліку і ва ўпор, і ўпэўнівае: «Кіраўніком дзяржавы мы прыкрытыя з усіх бакоў у плане выкарыстання зброі». Пратэстоўцаў ён называе «тэрарыстамі», «востракапытнымі», «лішнімі людзьмі ў нашай краіне», распавядае пра планы стварэння адмысловых лагераў для іх адсялення¹³.

Прэс-сакратарка МУС Вольга Чамаданава адмовілася каментавачь запіс, назваўшы яго фэйкам, а таксама дадала, што ў сваёй дзейнасці МУС «гарантуе бяспеку» і «кіруецца законам». Пазней партал TUT.BY даслаў зліты запіс на фонаскапічнае даследаванне, якое пацвердзіла, што голас на аўдыязапісе належыць Карпянкову¹⁴.

Андрэй Паршын, якія прыйшоў на змену Мікалаю Карпянкову, у лістападзе 2021 года ў інтэрв'ю газеце «Мінская праўда»¹⁵ распавёў пра закон па пазбаўленні грамадзянства за экстрэмісцкую дзейнасць, які рыхтуецца: «У прыватнасці, мяркуем, што грамадзянства Рэспублікі Беларусь можа быць страчанае асобамі, прызнанымі вінаватымі ў здзяйсненні асобных катэгорый злачынстваў экстрэмісцкай скіраванасці ці нанясенне цяжкай шкоды інтарэсам Рэспублікі Беларусь, незалежна ад спосабу атрымання грамадзянства».

Таксама ў гэтым інтэрв'ю ён даў уласную характарыстыку людзей, якія выступаюць супраць рэжыму Лукашэнкі: «Да першага тыпу можна аднесці тых, хто ў жыцці ўжо ўладкаваўся добра, у іх усё ёсць. Пра такіх кажуць: з раскошы шалее, не ведае, куды дзець сябе і свае грошы. (...) Да другога тыпу адносяцца поўныя адмарозкі і маргіналы, якія думаюць, што шляхам перавароту і мяцяжу змогуць палепшыць свой матэрыяльны стан або падняцца на сацыяльным ліфце, стаўшы так званымі героямі рэвалюцыі».

11. [Лукашэнка зрабіў перастаноўкі ў кіраўніцтве МУС](#) // БелТА – belta.by (19.11.2020)

12. ВУРОЛ – ініцыятыва, створаная былымі супрацоўнікамі беларускіх сілавых структураў для супрацьдзеяння беларускім уладам.

13. [Ляпейка Глеб, Мардзіловіч Антон. «Або пакалечыць, або знявечыць, або забіць». Выбраныя месцы з выступу чалавека, падобнага голасам на намесніка кіраўніка МУС](#) // «Медыязона ў Беларусі» – mediazona.by (15.01.2021)

14. [Хто казаў пра «лагер для востракапытных» на злітым аўдыязапісе? Вынікі экспертызы ад TUT.BY](#) // Прававая ініцыятыва – legin.by (09.07.2021)

15. [Кіраўнік ГУБАЗіК Андрэй Паршын: «Зраднікі павінны быць пакараныя. І гэта пытанне часу»](#) // «Мінская праўда» – mlyn.by (23.11.2021)

А крыху ніжэй дадаў: «Вось сацыяльны партрэт гэтых “змагароў” з уласным народам: беспрацоўны, раней асуджаны, прыхільнік ЛГБТ-каштоўнасцяў. Па сутнасці, асоба з завышанай самаацэнкай, якая не змагла сябе рэалізаваць. Гэтых адкідаў грамадства радыкальныя Telegram-каналы і лідары апазіцыі аб’яўляюць “палітвязнямі”, прыдумляюць душашчупальныя гісторыі пра тое, што нібыта “рэжым” ні за што садзіць у турмы найлепшых людзей краіны». У гэтым жа інтэрв’ю ён выкарыстоўвае сталыя прапагандысцкія штампы, такія як «змагарскія мецэнаты», «адэпты бчб-секты», «канапныя каментатары» і г. д.

Варта адзначыць, што вышэйшае кіраўніцтва МУС у асобе намесніка міністра **Генадзя Казакевіча** сыходзіць ад адказу, калі гаворка ідзе пра неправамерныя ці неадэкватныя дзеянні ГУБАЗіК. На онлайн-канферэнцыі «Telegram-пагрозы: хто за імі стаіць і каму выгодная дэстабілізацыя ў грамадстве»¹⁶ на пытанні журналістаў парталу TUT.BY пра брутальныя затрыманні грамадзяніна за нязначную адміністрацыйную правіну ў публічным месцы, з выварочваннем рук і выкарыстаннем наручнікаў намеснік міністра МУС адказаў: «Давайце сядзем ад прававой ацэнкі гэтай сітуацыі»¹⁷.

ЗАТРЫМАННІ НА АКЦЫЯХ

Падчас затрыманняў на масавых акцыях пратэсту сілавікоў ГУБАЗіК складана ідэнтыфікаваць, паколькі яны не носяць адзінай формы і на іх няма ніякіх апазнавальных знакаў. Як правіла, супрацоўнікі апранутыя ў цывільную вопратку, часцей за ўсё спартовую – «вітрыну разбілі людзі ў цывільнай вопратцы ў каптурках, масках і з дубінкамі»¹⁸.

Пазней іх пачалі апазнаваць па ўскосных прыкметах: бронекамізэльках, касках, балаклавах¹⁹ – і/ці наяўнасці спецсродкаў, такіх як гумовая дубінка, зброя²⁰ і г. д. У СМІ і Telegram-каналах захавалася мноства фота-²¹

16. [Online-канферэнцыя «Telegram-пагрозы: хто за імі стаіць і каму выгодная дэстабілізацыя ў грамадстве»](#) // Аператыўна. Важна. Праўдзіва. Youtube.com (13.07.2020)

17. [Супрацоўнікі МУС падпалі пад цкаванне ў інтэрнеце пасля падзеяў у Гродне – Казакевіч](#) // БелТА – belta.by (13.07.2020)

18. [Марш адзінства. Онлайн](#) // «Медыязона ў Беларусі» – mediazona.by (6.09.2020)

19. [Падчас сённяшняга разгону каля Курапатаў пажылая жанчына спрабавала размаўляць з невядомым у касцы...](#) // Радыё Свабода — Беларусь. Telegram-канал (1.11.2020)

20. [Праваабаронцы «Вясны» сабралі прозвішчы ўжо 168 затрыманых...](#) // Радыё Свабода — Беларусь – Telegram-канал (1.11.2020)

21. [Узровень гвалту ў Мінску...](#) // МотолькоПомоги – Telegram-канал (1.11.2020)

і відэасведчанняў²² таго, як людзі ў цывільнай вопратцы і з дубінкамі жорстка затрымліваюць і збіваюць пратэстоўцаў, якія не аказваюць ім супраціву²³.

Шырока вядомым стаў факт разбіцця шкла ў кавярні O'Petit у Мінску падчас мірнага масавага мерапрыемства «Марш адзінства». 6 верасня 2020 года пры сілавым разгоне дэманстрацыі некалькі невядомых з дубінкамі пераследавалі дэманстрантаў каля кавярні O'Petit, у якой людзі схаваліся ад адвольных затрыманняў²⁴.

У СМІ ў той жа дзень з'явілася інфармацыя пра гэты інцыдэнт, а таксама відэа і фота, на якіх выразна відаць, што кіраўнік ГУБАЗіК **Мікалай Карпянкоў** уласнаруч разбівае дубінкай шкляныя дзверы ў кавярню, пераследуючы мірных грамадзянаў.

Прэс-сакратарка МУС **Вольга Чамаданава** пракаментавала інцыдэнт: «Супрацоўнікі міліцыі пераследавалі актыўных удзельнікаў несанкцыянаванага мерапрыемства (менш за дзесяць чалавек), якія іх правакавалі, а потым спрабавалі схвацца ў кавярні»²⁵.

Таксама Мікалай Карпянкоў і яго падраздзел заўважаныя пры разгоне іншых мірных акцый пратэсту ў Мінску, напрыклад, 23 верасня 2020 года, у дзень інаўгурацыі Лукашэнкі²⁶. У гэты дзень Карпянкоў асабіста «даў адмашку на затрыманне журналісткі TUT.BY Алены Талкачовай»²⁷.

Такім чынам, ГУБАЗіК з'яўляецца адным з падраздзелаў, якія актыўна затрымліваюць і збіваюць дэманстрантаў на мірных акцыях.

22. [Яшчэ жывёлаў вам на відэа...](#) // МотолькоПомоги – Telegram-канал (8.11.2020)

23. [«Зверствы ГУБАЗіКа ў гц «Няміга» каля 15 гадзінаў...](#) // МотолькоПомоги – Telegram-канал (8.11.2020)

24. [Марш адзінства. Онлайн](#) // Медыязона – mediazona.by (6.09.2020)

25. [Прадстаўніца Міністэрства ўнутраных спраў Вольга Чамаданава пракаментавала...](#) // Радыё Свабода — Беларусь – Telegram-канал (6.09.2020)

26. [На Нямізе зноў з'явіўся кіраўнік ГУБАЗіК Карпянкоў...](#) // Наша Ніва – Telegram-канал (23.09.2020)

27. [Так кіраўнік ГУБАЗіК Мікалай Карпянкоў даў адмашку на затрыманне...](#) // КУКУ.ORG – Telegram-канал (23.09.2020)

ПАЛІТЫЧНЫ ВЫШУК

Як стала вядома з расследавання праведзенага ініцыятывай ВУПОЛ, ГУБАЗіК задоўга да непасрэднага затрымання пачаў распрацоўваць магчымасць крымінальнага пераследу **Сяргея Ціханоўскага** і яго паплечнікаў. «...У сувязі з іх грамадска-палітычнай дзейнасцю ГУБАЗіК была пачатая распрацоўка ў межах справы аператыўнага ўліку, які знаходзіўся ў вытворчасці старэйшага оперупаўнаважанага другога аддзелу трэцяга ўпраўлення **Тарасіка Івана Аляксандравіча**. Агульнае кіраванне дадзенай распрацоўкай ажыццяўлялася кіраўніком трэцяга ўпраўлення **Бедункевічам Міхаілам Пятровічам**»²⁸.

29 мая 2020 года Сяргей Ціханоўскі быў затрыманы ў Гродне на пікеце ў падтрымку Святланы Ціханоўскай. 4 чэрвеня 2020 года ў дачным доме блогера Сяргея Ціханоўскага прайшоў вобшук²⁹.

14 снежня 2021 года Гомельскім абласным судом Сяргей Ціханоўскі асуджаны на 18 гадоў пазбаўлення волі ў калоніі ўзмоцненага рэжыму³⁰. Беларускай праваабарончай супольнасцю Сяргей Ціханоўскі прызнаны палітычным вязнем³¹.

6 жніўня 2020 года супрацоўнікі ўпраўлення ўдзельнічалі ў затрыманні кіраўніцы штаба Святланы Ціханоўскай **Марыі Мароз**: «Калі мяне затрымаў ГУБАЗіК, у мяне было адчуванне, што яны ведаюць усё, што адбываецца ў Штабе. Калі мяне схалілі, мой ахоўнік хацеў выйсці з машыны, да яго звярнуліся па імі і імі па бацьку і папрасілі "не торгоцца". У аддзяленні мяне папрасілі не працягваць дзейнасць [па арганізацыі "несанкцыянаваных мерапрыемстваў"]»³².

12 жніўня 2020 года **Максім Знак**, юрыст былога кандыдата ў прэзідэнты і палітычнага вязня **Віктара Бабарыкі**, паведаміў, што затрыманыя як мінімум пяць валанцёраў штаба: «Папярэдне вядома, што іх затрымліваў

28. [Справа Ціханоўскага: ВУПОЛ устанавіў палітычную замову](#) // ВУПОЛ. Афіцыйны сайт – bypol.org

29. [Пры вобшuku на лецішчы ў Сяргея Ціханоўскага знайшлі 900 тысячаў даляраў](#) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – spring96.org (4.06.2020)

30. [Кропка ў справе Ціханоўскага: блогер асуджаны на 18 гадоў калоніі ўзмоцненага рэжыму](#) // БелТА – belta.by (14.12.2021)

31. [Патрабуем неадкладнага вызвалення Сяргея Ціханоўскага і спынення крымінальнага пераследу ў дачыненні да яго](#) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – spring96.org (1.06.2020)

32. [Гісторыя затрыманай Марыі Мароз, якую распавяла яна сама](#) // БелСАТ-ТВ – belsat.eu (8.08.2020)

ГУБАЗіК, адвакатаў да іх пакуль не дапусцілі, але абаронцам паведамлілі, што следчыя дзеянні будзе ажыццяўляць упраўленне Следчага камітэта па Мінску»³³.

7 верасня 2020 года, у першай палове дня, у СМІ пачала з'яўляцца інфармацыя пра тое, што каля Нацыянальнага мастацкага музея невядомыя сілай заехалі ў мікрааўтобус з надпісам «Связь» чальца Каардынацыйнай рады **Марыю Калеснікаву**, пасля гэтага з ёй прапала сувязь³⁴.

Праз некаторы час перасталі выходзіць на сувязь прэс-сакратар Рады **Антон Раднянкоў** і выканаўчы сакратар Рады **Іван Краўцоў**³⁵. Раніцай 8 верасня 2020 года з'явілася інфармацыя пра тое, што Краўцоў і Раднянкоў уначы ўехалі на тэрыторыю Украіны, Марыі Калеснікавай з імі не было.

Увечары гэтага ж дня ў Кіеве яны правялі прэс-канферэнцыю і падрабязна распавялі пра тое, што былі выкрадзеныя сілавікамі ГУБАЗіК і знаходзіліся ў некалькіх аддзяленнях установы. Антону Раднянкову «надзелі наручнікі і мяшок на галаву», па яго словах, у такім стане ён правёў 4 гадзіны³⁶.

Па сцвярджэнні ініцыятывы BYPOL, выкраданнем Марыі Калеснікавай займаліся 4 сілавікі ГУБАЗіК, кіраваў аперацыяй асабіста **Мікалай Карпянкоў**³⁷.

У цяперашні час Антон Раднянкоў і Іван Краўцоў знаходзяцца за мяжой. Марыі Калеснікавай 6 верасня 2021 года Мінскі гарадскі суд прысудзіў 11 гадоў пазбаўлення волі ў калоніі агульнага рэжыму³⁸. Беларускай праваабарончай супольнасцю яна прызнаная палітычнай зняволенай³⁹.

33. [Штаб Бабарыкі паведаміў пра затрыманне ў Мінску некалькіх валанцёраў](#) // «Інтэрфакс» – interfax.ru (12.08.2020)

34. [Выкраданне Марыі Калеснікавай](#) // Медыязона ў Беларусі – mediazona.by(10.09.2020)

35. [Марыя Калеснікава выкрадзена невядомымі ў цэнтры Мінска](#) // REFORMATION – reform.by (7.09.2020).

36. [Антон Раднянкоў і Іван Краўцоў падрабязна распавялі, як іх спрабавалі выправядзіць з Беларусі](#) // The Village – Беларусь – www.the-village.me (8.09.2022)

37. [ГУБАЗіК](#) // BYPOL. Афіцыйны сайт – bypol.org

38. [Машы – 11 гадоў, Максіму – 10 гадоў. Суд агучыў прысуд Калеснікавай і Знаку](#) // «Зеркало» - zerkalo.io (6.09.2021)

39. [Патрабуем неадкладнага вызвалення Марыі Калеснікавай, Максіма Знака і Іллі Саллея](#) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – spring96.org (10.09.2020)

ЗАТРЫМАННІ І ВЫКРАДАННІ ІНШАДУМЦАЎ, ФАЛЬСІФІКАЦЫЯ КРЫМІНАЛЬНЫХ СПРАЎ

Палітычна матываваныя затрыманні пачаліся яшчэ ў перадвыбарны перыяд і працягваюцца да гэтага часу. Пры гэтым відавочныя правакацыі, катаванні, фальсіфікацыі доказаў, адкрытая хлусня, дыскрэдытацыя і грубы ціск на грамадзянаў іншадумцаў з боку ГУБАЗіК.

15 верасня 2020 года падчас абароны мурала з «дыджэмі пераменаў» у двары свайго дома быў затрыманы прамысловы альпініст і арбарыст **Сцяпан Латыпаў**⁴⁰. Праз некаторы час на тэлеканале «Беларусь 1» выйшаў сюжэт, у якім ананімны сілавік ГУБАЗіК МУС распавядае пра тое, што Латыпаў нібыта меў намер распыліць небяспечныя хімікаты «паблізу ад баявых парадкаў АМАПа і ўнутраных войскаў падчас пратэстнай акцыі»⁴¹.

У заяве беларускай праваабарончай супольнасці аб прызнанні Латыпава палітычным зняволеным адзначаны дадзены сюжэт і падкрэсліваецца, што «гэтыя абвінавачанні не вытрымліваюць ніякай крытыкі, навукова не абгрунтаваныя і з'яўляюцца нічым іншым, як фантазіямі прадстаўнікоў ГУБАЗіК»⁴².

1 чэрвеня 2021 года ў судзе Савецкага раёна г. Мінска Латыпаў са слядамі збіцця на твары заявіў: «Бацька! Пасля спаткання да мяне прыйшоў ГУБАЗ. Паабяцаў, што калі я не прызнаю віну, у мяне будзе "прэс-хата", крымінальныя справы супраць родных і суседзяў. "Прэс-хата" ў мяне была — 51 дзень. Так што ты рыхтуйся»⁴³, – пасля чаго Сцяпан зрабіў спробу суіцыду, уваткнуўшы сабе ў горла шарыкавую асадку.

16 жніўня 2021 года суд Савецкага раёна Мінска прысудзіў Сцяпану Латыпаву восем гадоў і шэсць месяцаў пазбаўлення волі ў калоніі ўзмоцненага рэжыму і штраф у памеры 300 базавых велічыняў⁴⁴.

40. [Спіс рэпрэсаваных. Сцяпан Латыпаў](https://spring96.org) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – prisoners.spring96.org

41. [Калі ўсе думалі, што КДБ гэта дно, знізу пастукаў ГУБАЗіК](https://www.youtube.com/watch?v=...) // Юрась Навіцкі. Youtube.com (20.09.2020)

42. [Патрабуем неадкладнага вызвалення палітзняволенага Сцяпана Латыпава](https://spring96.org) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – spring96.org (25.09.2020)

43. [Палітзняволены Латыпаў паспрабаваў здзейсніць суіцыд падчас суда](https://reform.by) // REFORMATION – reform.by (1.06.2020)

44. [8,5 гадоў калоніі і штраф 300 базавых – палітзняволенаму Сцяпану Латыпаву вынеслі прысуд](https://spring96.org) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – spring96.org (16.08.2021)

17 верасня 2020 года ў Мінску разам са сваім мужам была затрыманая каардынатарка валанцёрскай службы ПЦ «Вясна» **Марфа Рабкова**. «Некалькі аўтобусаў спыніліся пасярод вуліцы, людзі выбеглі і паклалі іх тварам на асфальт. Ім паведамілі, што яны затрыманыя ў межах крымінальнай справы па ч. 3 арт. 293 Крымінальнага кодэкса (Навучанне ці іншая падрыхтоўка асобаў да ўдзелу ў масавых беспарадках, або фінансаванне такой дзейнасці). Затрыманне праводзілі супрацоўнікі ГУБАЗіК»⁴⁵. Пазней мужа адпусцілі.

6 верасня 2022 года Мінскі гарадскі суд прысудзіў Марфе Рабковай пазбаўленне волі тэрмінам на пятнаццаць гадоў у калоніі агульнага рэжыму⁴⁶. Беларускай праваабарончай супольнасцю яна прызнаная палітычнай зняволенай⁴⁷.

13 кастрычніка 2020 года быў жорстка затрыманы ў двары свайго дома і збіты прадпрымальнік **Максім Харошын**. Пазней Харошын пракаментываў сваё затрыманне для «Голаса Амерыкі» так: «У 8:30 раніцы дасталі з машыны, адразу – тры ўдары ў твар, заламалі рукі жонцы, паклалі яе ў асфальт, і мяне ў асфальт – у сваю ж лужыну крыві. Так і праляжаў 15 хвілінаў, пакуль быў вобшук у машыне. Потым надзелі балаклаву, завалілі ў мікрааўтобус, і там супрацоўнікі ГУБАЗ спрабавалі пагражаць»⁴⁸.

Каля 11 раніцы з РАУС Максіма забрала машына хуткай медыцынскай дапамогі.

Па словах адвакаткі пацярпелага Юліі Леванчук, у яго былі «ацёк унутраных органаў, ацёк машонкі, падазрэнне на пералом у вобласці галёнкі, шматлікія сінякі, цалкам адбіты ўвесь левы бок». Па словах самога Максіма, пры затрыманні яго білі дубінкамі і нагамі, але разбілі толькі нос, а асноўнае збіццё адбывалася менавіта ў РАУС⁴⁹.

Праз некалькі дзён Максім разам з сям'ёй пакінуў Беларусь. 27 лістапа-

45. [Затрыманая каардынатарка Валанцёрскай службы «Вясны» Марфа Рабкова](#) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – spring96.org (18.09.2020)

46. [Вясноўцам Марфе — 15 гадоў калоніі, Андрэю — 6: агучаны прысуды адразу дзесяці палітзняволеным](#) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – spring96.org (6.09.2022)

47. [Патрабуем неадкладнага вызвалення палітзняволенай, праваабаронцы ПЦ "Вясна" Марфы Рабковай](#) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – spring96.org (21.09.2020)

48. *Янеўскі Аляксандр*. [Максім Харошын: «Мяне збівалі да страты прытомнасці»](#) // «Голас Амерыкі» – www.golosameriki.com (23.11.2020)

49. [Жорстка збіты сілавікамі суўласнік кветкавай крамы часова з'ехаў з Беларусі](#) // «Настоящее время» – www.currenttime.tv (18.10.2020)

да 2020 года Максім Харошын разам з адвакатам Гедрусам Данелюсам падалі заяву ў Генеральную пракуратуру Літвы з просьбай пачаць рас-
следаванне⁵⁰. Па інфармацыі партала Delfi, «у заяве ў праваахову пазна-
чана, што мужчына, які збіў грамадзяніна Беларусі, падобны на былога
кіраўніка Галоўнага ўпраўлення па барацьбе з арганізаванай злачыннас-
цю і карупцыяй (ГУБАЗіК) Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Бела-
русь **Мікалая Карпянкова**». Гэты кейс стаў першым у межах прымянення
прынцыпа ўніверсальнай юрысдыкцыі па заяве грамадзяніна Беларусі ў
перыяд пасля выбараў у жніўні 2020 года.

11 лістапада 2020 года сілавікамі ГУБАЗіК быў затрыманы блогер і акты-
віст анархічнага руху **Мікалай Дзядок**⁵¹. На аператыўным відэа, апубліка-
ваным у афіцыйным Telegram-канале МУС Беларусі, Мікалай выглядае
моцна збітым⁵².

1 ліпеня 2021 года, падчас другога паседжання Мінскага гарадскога суда
па крывінальнай справе супраць яго, у сваёй прамове Мікалай распавёў
пра перажытыя падчас затрымання катаванні⁵³, як адбываўся ператрус
і што з ім у той момант адбывалася. Мікалай настойваў, што яго душылі
падушкай, некалькі разоў распылілі пярцовы балончык у твар, пастаянна
прыніжалі, абражалі, пагражалі выкарыстаннем электрашокера, згвалта-
ваннем і фізічнай расправай, усё гэта суправаджалася амаль беспера-
пынным збіццём. Катавалі Мікалая для таго, каб даведацца пароль ад яго
тэлефона і прымусіць сказаць на камеру ў відэа з калянамі тое, што яму
загадаюць.

У сваёй прамове Дзядок падрабязна апісвае перажытыя ім катаванні і
паказвае на асобаў, якія іх здзейснілі, а менавіта Івана Тарасіка і Аляк-
сандра Алёкса. Па інфармацыі, апублікаванай ініцыятывай ВУРОЛ, абодва
з'яўляюцца сілавікамі ГУБАЗіК: Іван Тарасік на пасадзе намесніка кіраўніка
першага аддзелу трэцяга ўпраўлення падпалкоўнік міліцыі і Алёкса на
пасадзе намесніка кіраўніка трэцяга ўпраўлення — кіраўнік першага ад-
дзелу палкоўнік міліцыі. «Мяне паставілі тварам да сцяны, я паспрабаваў
завязаць з супрацоўнікамі размову, пытаўся, навошта ім мяне біць. Алёкса

50. [Пацярпелы ад рэжыму беларус просіць пракурораў Літвы пачаць расследаванне](#) // DELFI – delfi.lt (27.11.2020)

51. [Спіс рэпрэсаваных. Мікалай Дзядок](#) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – prisoners.spring96.org

52. [Затрыманы адзін з лідараў анархісцкага руху краіны...](#) // МУС Беларусі. Telegram-ка-
нал (12.11.2020)

53. [Душылі падушкай, засоўвалі бутэльку ў рот. На судзе палітзняволены Дзядок распавёў пра катаванні і збіццё](#) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – spring96.org (01.07.2021)

адказаў, што я ім ужо не патрэбны, паколькі я "адпрацаваны матэрыял". Тарасік адказаў: "Каб атрымаць маральнае задавальненне". Астатнія жартавалі і смяліся», – апісвае Дзядок эпізод пасля заканчэння вобшуку.

Катавалі Мікалая Дзядка таксама ў будынку ГУБАЗіК у Мінску па адрасе Рэвалюцыйная, 3 з мэтай даведацца паролі ад яго гаджатаў і двайной аўтэнтыфікацыі да акаўнта Telegram. Па словах Дзядка, збіццё, прыніжэнні і здзекі не спыняліся, мянялася толькі тактыка: «Я заўважыў, што яны змянілі тактыку: спачатку збівалі, а потым адразу задавалі пытанне. Калі яны білі, я стараўся ўхіляцца, таму ў нейкі момант Тарасік пачаў наступць нагой мне на твар...». Як вынікае з расповеду Дзядка, супрацоўнікі маглі праяўляць неапраўданую жорсткасць проста з-за асабістай непрыязнасці да затрыманага: «Таксама мне пагражалі, што калі я не скажу тое, што патрабуецца, то да б раніцы пачнуць прыходзіць іншыя супрацоўнікі ГУБАЗ і мяне будуць біць усе па чарзе. Я зноў спытаў, за што мяне б'юць, калі я даў патрабаваную інфармацыю, на што Тарасік адказаў: "За тое, што ты ёсць"». Здзекі з Дзядка працягваліся да раніцы, а перад тым як перавесці яго ў ІЧУ Акрэсціна, супрацоўнікі прыгразілі яму жудаснымі ўмовамі і гвалтам у месцах утрымання, калі ён вырашыць скардзіцца на тое, што адбылося, і «адкрые рот пра супрацоўнікаў».

10 лістапада 2021 года Мінскім гарадскім судом Мікалай Дзядок асуджаны на пяць гадоў калоніі агульнага рэжыму⁵⁴, потым у чэрвені 2022 года пераведзены на турэмны рэжым⁵⁵. Беларускай праваабарончай супольнасцю Мікалай Дзядок прызнаны палітычным зняволеным⁵⁶.

5 лютага 2021 года суд Фрунзенскага раёна вынес прысуд за каментар у адным з Telegram-чатаў у выглядзе года і шасці месяцаў «хатняй хіміі» ў дачыненні да **Аляксея Мачалава**⁵⁷, якога абвінавачвалі ў абразе прадстаўніка ўлады — кіраўніка трэцяга ўпраўлення ГУБАЗіК Міхаіла Бедункевіча. У адным з Telegram-чатаў Мачалаў напісаў: «На вул. Галубка жыве адна з галоўных м****ў ГУБАЗ Бедункевіч»⁵⁸.

54. [Палітзняволены Мікалай Дзядок атрымаў 5 гадоў калоніі](#) // «Зеркало» – news.zerkalo.io (10.11.2021)

55. [Палітзняволенага Мікалая Дзядка пераводзяць на турэмны рэжым](#) // «Еўрарадыё» – euroradio.by (29.06.2022)

56. [Заява праваабарончых арганізацый Беларусі пра прызнанне 8 новых палітвязняў](#) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – spring96.org (24.11.2020)

57. [Спіс рэпрэсаваных. Аляксей Мачалаў](#) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – prisoners.spring96.org

58. [«Стала непрыемна, адчуваў хваляванні». Судзяць хлопца за абразу кіраўніка з ГУБАЗіК Бедункевіча](#) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – spring96.org (3.02.2021)

23 траўня 2021 года, пасля прымуsoвай пасадкі самалёта **Афіны-Вільня**, у аэрапорце Мінска⁵⁹ аператыўная група КДБ і ГУБАЗіК затрымала апазіцыйнага беларускага дзеяча **Рамана Пратасевіча**, былога рэдактара Telegram-канала NEXTA і грамадзянку **Расіі Соф'ю Сапегу**. Як прызналася пазней сама Соф'я⁶⁰, яна адміністравала Telegram-канал «Чорная кніга Беларусі», які публікаваў персанальныя дадзеныя беларускіх сілавікоў. Інфармацыя пра мінаванне лайнера, на падставе якой самалёт быў прымуsoва пасаджаны, не пацвердзілася.

Пасля публікацыі на прапагандысцкіх каналах відэа з затрыманым Раманам Пратасевічам, ініцыятыве ВУПОЛ атрымалася выявіць, што «на пазначаным відэа Рамана вядзе па першым паверсе будынка ГУБАЗіК, размешчанага ў Мінску па вул. Рэвалюцыйнай, 3, вядомы супрацоўнік дадзенага падраздзелу – падпалкоўнік міліцыі Іван Тарасік. Менавіта ён заводзіць Рамана ў кабінет галоўнага кіраўніка і метадыста палітычных рэпрэсій, якія праводзяцца ў краіне, намесніка кіраўніка ГУБАЗіК – **кіраўніка 3 ўпраўлення палкоўніка міліцыі Міхаіла Бедункевіча**»⁶¹.

Міжнародная супольнасць абвінаваціла Лукашэнку ў «акце дзяржаўнага тэрарызму»⁶². Дадзены інцыдэнт стаў магутным трыгерам для ўвядзення новых і аднаўлення раней прыпыненых санкцый (поўных блакавальных абмежаванняў) супраць шэрагу беларускіх прадпрыемстваў і іх філіялаў, а таксама ўвядзення персанальных санкцый у дачыненні да прадстаўнікоў беларускіх уладаў⁶³.

3 5 чэрвеня 2021 года ЕС забараніў усім дзяржаўным беларускім авіякампаніям палёты над тэрыторыяй Еўрасаюза, шэраг краінаў спыніў авіязносінны з Беларуссю. Дадзеную забарону падтрымалі і іншыя краіны, напрыклад, Украіна, Вялікабрытанія, Ісландыя, Нарвегія⁶⁴. Таксама былі ўведзеныя персанальныя санкцыі супраць датычных да дадзенага інцыдэнта кіраўнікоў «Белэнергаавіяцыі», камандуючых паветранымі сіламі і іншых асобаў. Міжнародныя санкцыі таксама закранулі дзяржаўную авіякампанію «Белавія»⁶⁵.

59. [Як Беларусь садзіла рэйс з Пратасевічам. Пахвілінная храналогія](#) // «Медыязона ў Беларусі» – mediazona.by (26.05.2021)

60. [«Жоўтыя слівы» апублікавалі відэа з Соф'яй Сапегай, у якім яна называе сябе рэдактаркай «Чорнай кнігі Беларусі»](#) // «Медыязона ў Беларусі» – mediazona.by (25.05.2021)

61. [Бандыты з ГУБАЗіК](#) // ВУПОЛ – Telegram-канал (3.06.2021)

62. [Фахрутдзінаў Рафаэль. «Мяне чакае смяротнае пакаранне»: што сказаў Пратасевіч перад арыштам](#) // Газета.Ru – gazeta.ru (23.05.2021)

63. [Рада ЕС зацвердзіла сектаральныя санкцыі супраць Беларусі](#) // Грани.Ру – grani-ru.org.appspot.com (24.06.2021)

64. [Сербія, Чарнагорыя, Нарвегія і яшчэ чатыры краіны далучыліся да авіябайкота Беларусі](#) // «Медыязона ў Беларусі» – mediazona.by (21.06.2021)

65. Усе ўведзеныя пасля дадзенага інцыдэнта абмежаванні дзейнічаюць дагэтуль (на момант стварэння дадзенага дакумента 25.10.2022)

24 чэрвеня 2021 года стала вядома, што Рада Еўрасаюза зацвердзіла сектаральныя санкцыі супраць Беларусі⁶⁶. Санкцыі ўведзеныя ў сувязі з «эскаляцыяй сур'езных парушэнняў правоў чалавека» ў краіне, рэпрэсіямі супраць грамадзянскай супольнасці, дэмакратычнай апазіцыі і журналістаў, а таксама **прымусовай пасадкай у Мінску самалёта Ryanair і далейшым затрыманнем журналіста Рамана Пратасевіча і яго сяброўкі Софі Сапегі**⁶⁷. У дадзены момант Пратасевіч знаходзіцца пад хатнім арыштам⁶⁸, а Сапезе Гродненскі абласны суд прысудзіў шэсць гадоў пазбаўлення волі ў калоніі агульнага рэжыму⁶⁹. Беларускай праваабарончай супольнасцю Раман Пратасевіч і Соф'я Сапега прызнаныя палітычнымі зняволенымі⁷⁰.

2 верасня 2021 года арт-дырэктара культурнага цэнтра «Корпус» у Мінску Аляксандра Багданава, сцэнографа **Максіма Крука** і арганізатарку культурных мерапрыемстваў **Лізавету Неўмяржыцкую** затрымалі на працы. У інтэрв'ю «Зеркало» Аляксандр Багданаў распавёў, як праходзіла яго затрыманне: «На парозе "Корпуса" з'явілася чалавек дзесяць "ГУБАЗіКаў". Нас паклалі на падлогу, абшукалі, а далей пачалася паездка на базу да ГУБАЗіК (там запісвалі відэа з каяннямі), выбіванне нагамі і дубінкамі паказанняў, вобшук дома з сабакам. Потым да ночы мы сядзелі ў РАУС у "стаканах". Было вельмі страшна і, паколькі мяне яшчэ нармальна пабілі, вельмі балюча. Як потым апынулася, мне зламалі тры рэбры і парвалі селязёнку»⁷¹. Аляксандра білі, каб даведацца пароль ад тэлефона, а таксама каб ён зачытаў напісаную супрацоўнікамі прамову для відэа з «каяннямі». «Я не згаджаўся, вось і атрымаў. Не згаджаўся, праўда, нядоўга. У нейкі момант яны паведамлілі, што ім ужо паўгода выдаюць прэзерватывы. Пацікавіўся, ці ведаю я для чаго. Дасталі дубінку, прэзерватыў, удакладнілі: "Цяпер будзеш казаць?" – я адказаў: "Цяпер буду". Да такога гвалту я не быў гатовы».

«Рэйкавая вайна» вясны-лета 2022 года — рэакцыя жыхароў Беларусі на суўдзел рэжыму ў вайне Расіі супраць Украіны. 9 сакавіка 2022 года

66. [EU imposes sanctions on Belarusian economy. Press release // Council of the European Union](https://www.consilium.europa.eu) – /www.consilium.europa.eu (24.06.2021)

67. [Рада ЕС зацвердзіла сектаральныя санкцыі супраць Беларусі](https://grani.ru) // Грани.Ру – grani-ru.org.appspot.com (24.06.2021)

68. [Спіс рэпрэсаваных. Раман Пратасевіч](https://prisoners.spring96.org) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – prisoners.spring96.org

69. [Суд у Гродне прысудзіў расіянцы Софі Сапезе 6 гадоў калоніі](https://mediazona.by) // «Медыязона ў Беларусі» – mediazona.by (6.05.2022)

70. [Патрабуем неадкладнага вызвалення палітзняволенага, блогера Рамана Пратасевіча](https://spring96.org) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – spring96.org (24.05.2020)

71. [«Было вельмі страшна і, паколькі мяне яшчэ нармальна пабілі, вельмі балюча». Што з дыджэем, які зладзіў рэйв на маршы ў 2020 годзе?](https://zerkalo.io) // «Зеркало» – zerkalo.io (24.04.2022)

ПЦ «Вясна» распавядаў пра ўдзел структуры ГУБАЗіК у затрыманнях «рэйкавых партызанаў» у Віцебску і Асіповічах⁷². У ноч на 30 сакавіка 2022 года з выкарыстаннем зброі каля чыгункі былі затрыманыя трое жыхароў Бабруйска⁷³. Пасля затрымання ім мэтанакіравана стралялі ў каленныя суставы, хаця яны не аказвалі супраціву⁷⁴.

У інтэрв'ю «Маланцы» прадстаўнік ініцыятывы ВУРОЛ Аляксандр Азараў казаў пра падраздзелы, якія змагаюцца з партызанамі: «Гэта ГУБАЗіК і КДБ. Ім дапамагаюць САХР і адзін з падраздзелаў спецназа. Мы ведаем, што затрыманым па "рэйкавай справе" беларусам стралялі ў ногі. Нам вядома, што менавіта Карпянкоў даў загад страляць у людзей ужо пасля іх затрымання»⁷⁵.

ПРЫМУС ДА КАЯННЯ

Першыя ролікі з выбачэннямі за ўдзел у пратэстах пачалі з'яўляцца яшчэ да выбараў – летам 2020 года. Прымус да каяння на відэа – адзін са спосабаў прыніжэння і дыскрэдытацыі затрыманых, запалохвання іншадумцаў. Часцей за ўсё затрыманыя згаджаюцца на здымкі пад моцным ціскам, нярэдка – пад катаваннямі, як гэта было ў выпадку з Мікалаем Дзядком і Аляксандрам Багданавым⁷⁶.

«Пасля допыту мне сказалі: "Пойдзем запішам відосік. Ты, вядома, можаш адмовіцца, але відосік вы, хутчэй за ўсё, усё адно запішаце. Ад твайго адказу залежыць толькі тое, у якім стане ты будзеш"»⁷⁷, – узгадвае **Міхаіл Цыганкоў** у размове з Deutsche Welle. 28 студзеня 2022 года яго затрымалі сілавікі ГУБАЗіК.

Стварэнне такога кшталту прадукцыі сілавікі тлумачаць прэвентыўнасцю далейшых парушэнняў з боку таго, хто «каяўся», своеасаблівай стра-

72. [З пачатку вайны затрымана мінімум 8 «рэйкавых партызанаў»: што вядома пра «рэйкавую вайну» ў Беларусі](#) // Праваабарончы цэнтр «Вясна». Афіцыйны сайт – spring96.org (9.03.2022)

73. [Сілавікі паранілі трох «рэйкавых партызанаў», аднаго з іх шпіталізавалі](#) // «Еўрарэдыё» – euroradio.by (6.04.2022)

74. [Сталі вядомыя імёны затрыманых «рэйкавых партызанаў» з Бабруйска](#) // «Еўрарэдыё» – euroradio.by (6.04.2022)

75. [Аляксандр Азараў — пра «рэйкавую вайну» і умацаванне межаў Беларусі](#) // МАЛАНКА – malanka.media (22.04.2022)

76. Гл. раздзел «Затрыманні і выкраданні іншадумцаў».

77. [Таццяна Гаргалык. Як у РБ запісваюць відэа з «каяннямі» з апазіцыянерамі](#) // Deutsche Welle – www.dw.com (7.07.2022)

хоўкай ад вяртання да палітычнага актывізму і альтэрнатывай больш суровараму пакаранню. Аднак пасля ролікі без папярэджання з'яўляюцца на экранах тэлевізараў, у Telegram-канале МУС. «Героя, які каўся перад камерай, усё адно штрафуюць ці адпраўляюць пад арышт», – гаворыцца ў матэрыяле парталу «Медыязона» 2020 года⁷⁸.

На працягу двух гадоў працэдура стварэння відэа з каяннімі «ўдасканальвалася» і набыла характар бесчалавечнага здзеку з затрыманых, такога кшталту псіхалагічнага катавання. Падчас здымак грамадзянам даводзіцца распавядаць пра свае сексуальныя перавагі і называць імёны сваіх партнёраў (аўтынг); тым, хто знаходзіцца на ўліку ў псіхіятра – казаць свой дыягназ (разгалошванне медыцынскай таямніцы). Затрыманым лепяць на лоб бела-чырвона-белыя налешкі, прымушаюць таптацца на пратэстнай сімволіцы (распальванне сацыяльнай варожасці), у ролікі дадаюць здзеклівыя спецэфекты і анімацыю⁷⁹.

У дадатак да ўсяго, каментары прапагандыстаў рэжыму, якія суправаджаюць паказы сюжэтаў на дзяржаўным ТБ, носяць яўна абражальны, ілжывы характар, які прыніжае годнасць чалавека. Прапагандыст Рыгор Азаронак часта апускаецца ў сваіх аўтарскіх сюжэтах да брудных абразаў і паклёпу, выкарыстоўваючы падобныя ролікі для прапагандысцкіх мэтай (дыскрэдытацыя апанентаў улады).

Большасць падобных відэа публікавалася ў Telegram-канале ГУБАЗіК, які звязаны з установай. Акрамя неправамернай практыкі відэа з «каяннімі», адміністратары канала часта звяртаюцца да выкарыстання мовы варожасці ў каментарых да публікацый. «Ітак, ГУБАЗ аб'яўляе пакаянны панядзелак! "Змагары" сёння здзейсняць паломніцтва да верных праваахоўнікаў з мэтай выпраўлення свайго бязладнага жыцця»⁸⁰, – прыводзіць цытату з канала ГУБАЗіК Белсат у дзень, калі ў Гомелі прайшлі затрыманні групы актывістаў. У 2022 годзе адміністрацыя Telegram выдаліла канал ГУБАЗіК, а потым спыніла любыя спробы яго аднавіць (каля 10 разоў)⁸¹.

78. Івашкевіч Аляксей. [Выбачальны стан свядомасці. Як беларусаў прывучаюць прасіць прабачэння перад камерай](#) // «Медыязона ў Беларусі» – mediazona.by (4.11.2020)

79. Броўкіна Яўгенія. [«Апрануць змагара». Як эвалюцыянаваў жанр выбачэнняў перад камерай](#) // «Медыязона ў Беларусі» – mediazona.by (11.10.2021)

80. [«ГУБАЗ аб'яўляе пакаянны панядзелак». У Гомелі хваля затрыманняў](#) // БелСАТ-ТВ – belsat.eu (25.10.2021)

81. Таццяна Гаргалык. [Як у РБ запісваюць відэа з «каяннімі» з апазіцыянерамі](#) // Deutsche Welle – www.dw.com (7.07.2022)

ВОБШУКІ І ПАГРОМЫ

Па інфармацыі ініцыятывы BYPOL, сілавікі ГУБАЗіК займаліся вобшукам у офісе былога кандыдата ў прэзідэнты **Віктара Бабарыкі**. Падчас гэтага вобшуку, які прайшоў 9 верасня 2020 года, акрамя іншага, былі канфіскаваныя спісы подпісаў за вылучэнне Бабарыкі ў кандыдаты ў прэзідэнты. «Менавіта гэтыя спісы ў дадзены момант выкарыстоўваюцца рэжымам для ажыццяўлення рэпрэсій у дачыненні да іншадумцаў, асабліва ў шэрагах сілавога блоку і дзяржаўных службоўцаў. Зазначаны напад здзейснены сілавікамі 1 упраўлення ГУБАЗіК пры сілавой падтрымцы байцоў СПБТ "Алмаз"», – адзначаюць у BYSOL⁸².

16 лютага 2021 года па ўсёй Беларусі ў журналістаў і праваабаронцаў прайшлі масавыя вобшукі з выманнем камп'ютарнай тэхнікі, дакументаў і праваабарончых матэрыялаў⁸³. На наступны дзень у афіцыйным Telegram-канале МУС Беларусі выйшаў пост пра тое, што «супрацоўнікі ГУБАЗіК правялі каля 90 вобшукаў по месцы жыхарства чальцоў незарэгістраваных арганізацый "Вясна", "Прафсаюз работнікаў РЭП", а таксама прадстаўнікоў БАЖ і медыя-рэсурсаў пратэстнага сэнсу»⁸⁴.

Адным са спосабаў ціску на людзей, якія выступаюць супраць рэжыму Лукашэнкі, і часцей за ўсё – на тых, хто выехаў з Беларусі, сталі пагромы ў іх жыллі. Цытату з паста Facebook журналісткі **Кацярыны Пытлевай** пра першы падобны вобшук у яе кватэры 7 верасня 2021 г прыводзіць «Зеркало»: «Агулам, дзверы зламалі не толькі ўваходныя, але і чамусьці ў спальню, хаця замкоў знутры не было, парэзалі калонкі, малатком разбілі фігуркі вожыкаў, парэзалі вясельныя фотаздымкі, растрыбушылі вінілавую калекцыю і парасыпалі крупы і муку па ўсёй кватэры. Я ўжо не кажу пра скрынкі, у якія мы склалі ўсе рэчы, калі з'язджалі»⁸⁵. Другі падобны пагром прайшоў у кватэры Пытлевай у тым жа месяцы.

82. [ГУБАЗіК](https://bypol.org) // BYPOL. Афіцыйны сайт – bypol.org

83. [Вобшукі ў журналістаў і праваабаронцаў](#) // «Медыязона ў Беларусі» – mediazona.by (18.02.2021)

84. [Праведзеныя вобшукі ў актывістаў незарэгістраваных арганізацый і БАЖ](#) // МУС Беларусі – Telegram-канал (17.02.2021)

85. [«Гаворка пра стварэнне экстрэмлісцкага фармавання». У Кацярыны Пытлевай прайшоў другі вобшук](#) // «Зеркало» – zerkalo.io (25.09.2021)

Вынікі падобных паграмаў публікаваліся ў Telegram-канале ўстановы, куды былі выкладзеныя відэа падобных вобшукаў у актывісткі **Яніны Сазановіч**⁸⁶, былога рэстаратара **Вадзіма Пракоп'ева**⁸⁷, блогера **Андрэя Павука**⁸⁸, прадстаўніцы «Кіберпартызанаў» **Юліяны Шэметавец**⁸⁹.

86. [Пустую кватэру рэдактара «Карнікаў Беларусі» разграміў ГУБАЗіК](#) // «Еўрарадыё» – euroradio.by (6.04.2022)

87. [ГУБАЗіК разграміў кватэру Вадзіма Пракоп'ева](#) //«Еўрарадыё» – euroradio.by (16.05.2022)

88. [ГУБАЗіК пахваліўся разгромам кватэры Андрэя Павука](#) // «Еўрарадыё» – euroradio.by (27.05.2022)

89. [ГУБАЗіК разграміў кватэру прадстаўніцы «кіберпартызанаў»](#) // REFORMATION – reform.by (8.06.2022)

ІНДЫВІДУАЛЬНЫЯ КЕЙСЫ (ІНТЭРВ'Ю З ПАЦЯРПЕЛЫМІ)

У дадзеным раздзеле прыводзяцца найбольш абуральныя факты злачынных дзеянняў сілавікоў ГУБАЗіК, апісаныя апытанымі Камітэтам пацярпелымі, што патрабуюць у будучыні судовых разбіральніцтваў і пакарання вінаватых. Як было напісана вышэй, эксперты падрабязна вывучылі паказанні 33 асобаў, у той ці іншай ступені пацярпелых ад дзеянняў сілавікоў ГУБАЗіК

ВЫКРАДАННІ ГРАМАДЗЯНАЎ СІЛАВІКАМІ ГУБАЗІК

З 33 апытаных трое чалавек **былі выкрадзеныя** сілавікамі ГУБАЗіК. Пацярпелыя знаходзіліся ў складаным псіхалагічным стане ад некалькіх гадзінаў да некалькіх дзён. Яны зведалі збіццё і прыніжэнні, таксама ім пагражалі фізічнай расправай.

Пацярпелы 872. 9 верасня 2020 года ў абедзены час сілавікі з ГУБАЗіК жорстка затрымалі пацярпелага па дарозе на працу, надзелі пакет на галаву, загрузілі ў машыну і там звязалі. У такім стане яго завезлі ў лес. У лесе пацярпеламу пагражалі смерцю: «Цябе патопяць, ты сам павінен

ведаць, за што цябе топяць». Выкрадальнікі замясілі бетонны раствор у вядры, знялі яму красоўкі і апусцілі ў вядро яго ногі. Потым прынеслі вялізны камень.

«Яны мяне проста паклалі на зямлю, вялізны камень паклалі на грудзі і скотчам прыматалі яго да мяне». Выкрадальнікі спрабавалі інсцэнаваць працэс пакарання смерцю: рыхтавалі да патаплення, завязалі вочы, пранеслі ў звязаным стане з прывязаным да цела камянём. Пасля гэтага торгалі ля скроні затвораў пісталета.

Затрыманага прымусілі «каяцца» на камеру ў тым, што ён выходзіў на мітынгі. Адзін з сілавікоў сказаў: «Я табе дам магчымасць запісаць апошні зварот да бацькоў. Пройдзе год, і, калі ўсё ўляжацца, мы перадамо твае словы ім».

Пасля таго як адбыліся здымкі, сілавікі кінулі хлопца ў лесе і з'ехалі.

ВОБШУКІ Ў ЖЫЛЛІ, ЗАТРЫМАННІ НА АКЦЫЯХ І Ў ГРАМАДСКІХ МЕСЦАХ, ДОПЫТЫ Ў ГУБАЗІК

Агульным для пацярпелых з'яўляецца тое, што ўсіх іх **затрымлівалі менавіта супрацоўнікі трэцяга аддзелу ГУБАЗІК**. Затрыманні праходзілі ў дамах грамадзянаў, на акцыях пратэстаў, на вуліцах, прыпынках грамадскага транспарту і іншых грамадскіх месцах. Супрацоўнікі дзейнічалі жорстка, усе іх дзеянні суправаджаліся збіццём і абразамі.

Падчас перавозкі ва ўпраўленні ўнутраных спраў ці ГУБАЗІК МУС сілавікі збівалі затрыманых, пагражалі ім фізічным ці сексуальным гвалтам дубінкамі. Жанчыны і маладыя дзяўчаты распавядалі пра пастаянныя абразы ў моманты перавозкі, мат і пагрозы сексуальнага гвалту.

Пераважная большасць пацярпелых адчувала ў гэтыя моманты рэальныя пагрозы здароўю і жыццю.

Падчас **вобшукаў у жыллі грамадзянаў** сілавікі ГУБАЗІК не прадстаўляліся, не давалі свае службовыя пасведчанні, часта не давалі дакументаў на правядзенне працэсуальных дзеянняў. Вобшукі праводзіліся ў атмасферы гвалту, страху і пагрозаў. У большасці выпадкаў вобшукі ператвараліся ў распушчаны пагром жылля.

Пацярпелы 574 быў затрыманы ў кастрычніку 2020 года ў сваёй кватэры ў г. Мінску супрацоўнікамі ГУБАЗіКа за размяшчэнне фэйкавага фота ў інтэрнеце. Уварваўшыся ў кватэру, сілавікі скруцілі пацярпелага, пачалі душыць і збіваць, надзелі яму наручнікі і патрабавалі выдаць пісталет. Пацярпелы патлумачыў, што гэта быў жарт, што ў сетцы было размешчанае фота пісталета, спампаванае з інтэрнета. Збіццё працягвалася 4–5 хвілінаў.

«Білі па нагах, па спіне і [наносілі] слізгальныя ўдары па галаве. Не сказаць, што балючыя – можа, мне і было балюча, але проста я з-за стрэсу не адчуваў нічога. Я памятаю, што я бачыў, як чалавек у скураных пальчатках біў мяне па галаве».

Потым пацярпелы быў дастаўлены ў галоўнае ўпраўленне па адрасе вул. Рэвалюцыйная, 3, дзе быў дапрошаны. Сілавікі патрабавалі прызнаць удзел у масавых беспарадках у верасні, пагражалі дрылём «прасвідраваць пяткі» і прапусціць праз «калідор».

Пацярпелага 1030 у жніўні 2020 года ў СІЗА г. Брэста дапытвалі сілавікі ГУБАЗіК.

«На допыце яны абражалі мяне. Адзін з сілавікоў пачаў намякаць на маю датычнасць да нейкай групы. [У адказ] на маё абуранае адмаўленне ён наваліўся на мяне і пачаў душыць, душыў секунд дзесяць. Потым, калі адпусціў, сказаў, што я занадта дзёрзкі, што мяне трэба пасадзіць у падвал. Даў мне пінка пад зад, і мяне падхапілі канваіры».

Пасля такога допыту ў затрыманага з'явіліся думкі пра суіцыд:

«Я тады думаў, што трэба парупіцца пошукам шнурка ці ляза, каб на ўсялякі выпадак мець магчымаць правесці суіцыд».

Пацярпелы 1594 быў затрыманы сілавікамі ГУБАЗіК у г. Мінску каля свайго дома 11 жніўня 2020 года і дастаўлены ў аддзел па вул. Рэвалюцыйнай, 3. Там яго доўга дапытвалі, збівалі і патрабавалі прызнацца ў арганізацыі пратэстаў. У працэсе яму пагражалі згвалтаваннем.

«Яны палохалі, што зараз прыйдуць людзі, якім я дакладна ўсё распавяду і лепей я скажу гэта ім, чым спецыяльным хлопцам, якія мяне заб'юць. Абяцалі змясціць у камеру, дзе мяне будуць трахаць».

Пацярпелага 1470 у сакавіку 2021 года ў Магілёве затрымалі некалькі сілавікоў ГУБАЗіК і закінулі ў аўтобус. Там ён атрымаў каля пяці ўдараў кулаком у скроні.

«... але кулаком ён біў як кувалдай – удары былі такія, што ў мяне ў вачах мутнела».

Пасля допыту і вобшуку пацярпеламу стала дрэнна і яго забрала хуткая медыцынская дапамога.

«Дыягназ, з якім я патрапіў, гіпертанічны крыз. Пры гэтым у бальнічнай выпісцы напісана: "Кантузія лёгкай ступені, гематома мяккіх тканак". Да мяне прыходзілі ў палату і збіралі аналізы, рабілі кардыяграму і не давалі мне нават устаць».

Пасля гэтага ў пацярпелага перыядычна здараецца галаўны боль.

Пацярпелага 1682 сілавікі з ГУБАЗіК затрымалі ў ліпені 2021 года ў Мінску на вуліцы і адвялі ў яго кватэру для правядзення вобшуку. У кватэры затрыманага паставілі на калені тварам да сцяны, завялі рукі за спіну і надзелі наручнікі.

«Увесь гэты час яны перыядычна крычалі, лаяліся матам, выказвалі нейкія абразы. Забралі тэлефон, камп'ютар. Перыядычна білі нагамі. У нейкі момант падышоў старэйшы па званні (ён быў самы дзёрзкі), надзеў мне цалафанавы пакет на галаву і душыў. Пры гэтым казаў штосьці кшталту: "Што там табе, не страшна? Давай вось каб было страшна"».

Пры гэтым сілавікі пагражалі выкінуць на вуліцу сабаку пацярпелага.

У траўні 2021 года ў Мінскай вобласці пацярпелага **93** затрымалі 6–7 сілавікоў з ГУБАЗіК, усе ў масках і спартовых касцюмах.

«Мяне пачалі збіваць на вачах у мінакоў. Там чалавек 8-10 гэта ўсё бачылі. Потым зацягнулі ў грамадзянскую машыну. У машыне яны надзелі на мяне наручнікі і збівалі электрашокерам, ну і проста збівалі. Потым павезлі дадому на вобшук. Ніякай пастановы на вобшук у іх не было».

Пацярпелы 1004 быў схоплены ў верасні 2020 года сілавікамі ГУБАЗіК у Мінску. У мікрааўтобусе з яго здзекаваліся, збівалі, пагражалі згвалтаваннем, патрабавалі прызнацца ў тым, што ён з'яўляецца каардынатарам пратэстаў з Польшчы.

«Як толькі мяне паклалі ў "бус", мяне пачалі біць нагамі. Я ўвогуле не разумеў, што адбываецца. Спрабаваў нешта сказаць, але мне адразу прыляталі ўдары ў твар. Як толькі зачыніліся дзверы, мяне адразу некалькі разоў ударылі ў твар. Яшчэ калі мяне першы раз ударылі, у мяне пайшла кроў з носу [у дыягназе стаяў "пералом носа"]... Яны наносілі ўдары па сцягне, таксама ў жывот прыляталі ўдары. Прычым білі мяне, я памятаю, не дубінкамі, а кулакамі, у пальчатках... Яны ўвесь час патрабавалі ў мяне пароль ад тэлефона, я ім казаў, што не ведаю... Была такая фраза: "А давайце яго без дзяцей пакінем", – пасля якой мяне паспрабавалі ўдарыць паміж ног некалькі разоў нагой, наколькі я памятаю, але я прыціснуў ногі так, што, добра, удары прыйшліся менавіта на ногі, а не туды, куды яны, уласна, і хацелі біць... Адзін сілавік сказаў: "Калі ты зараз не скажаш пароль ад свайго тэлефона, мы табе гэтую дубінку засунем у глотку, а потым згвалцім. Хлопцы, пачынайце," – перадаў дубінку тым, хто сядзеў бліжэй да мяне. Яны пачалі сцягваць з мяне шорты – я, натуральна, пачаў крычаць, што паролі, шчыра, не ведаю. Спрабаваў неяк абараніцца нагамі, рукамі – хоць неяк, нешта. Ён пачаў пагражаць мне дубінкай, паспрабаваў яе, груба кажучы, засунуць. Я нагамі не даваў яму гэта зрабіць. На што мне прыляцела яшчэ пару ўдараў, і быццам бы яны супакоіліся».

Пацярпелага 1031 у верасні 2021 года ў Мінску затрымалі сілавікі ГУБАЗіК і адвезлі на Рэвалюцыйную, 3. Там пачалі глядзець яго тэлефон, атрымалі доступ да акаўнта, знайшлі, што ён актыўна ўдзельнічаў у чаце «Лебяжый 97».

«Яны тады надзелі на мяне наручнікі, пачалі збіваць. Адзін з супрацоўнікаў дастаў пісталет, прыставіў да маёй скроні – спрабаваў так атрымаць ад мяне што-небудзь. Білі мяне па нагах моцна, па спіне. Таксама ўжо большы высокапастаўленыя асобы заходзілі, таксама мяне збівалі па нагах».

Пацярпелага 1197 затрымалі на акцыі пратэсту ў лістападзе 2020 года сілавікі ГУБАЗіК. Пры затрыманні ён быў моцна збіты. Атрымаў чэрапа-на-мазгавую траўму і быў адпраўлены ў бальніцу хуткай медыцынскай дапамогі.

«Мяне проста захнулі ботамі ў аўтазак, там пачалі лупаціць дубінкамі, кулакамі, каленямі. Адзін біў мяне дубінкай, потым іпуляе на іншага – і другі з усяго размаху як дасць мне ў сквіцу».

Пацярпелы 506 быў жорстка затрыманы ў кастрычніку 2020 года сілавікамі ГУБАЗіК у Мінску.

«Ён дубінкай збівае мяне з ровара. Да мяне падбеглі чалавек пяць і пачалі збіваць. Потым заўважаюць людзей, якія здымаюць, адзін з іх кажа: "Пад мост яго, зараз будзе працяг". Потым закінулі ў мікрааўтобус, казалі: "Зараз вока выціснем, застанешся інвалідам на ўсё жыццё, нахер нікому не патрэбны будзеш". Дасталі прэзерватыў, надзяваючы на дубінку, пагражалі згвалтаваннем».

Пасля затрымання пацярпелы быў перададзены АМАПу, сілавікі якога працягнулі яго збіваць. Толькі ў РАУС яму выклікалі хуткую медыцынскую дапамогу, якая адвезла яго ў бальніцу.

Пацярпелы 1415 быў затрыманы ў кастрычніку 2020 года ў Мінску сілавікамі ГУБАЗіК. Ён атрымаў некалькі ўдараў, і яго закінулі ў мікрааўтобус, дзе ён убачыў моцна збітага хлопца.

«Яны там яму і галаву разбілі. Калі я нагнуўся паглядзець, убачыў, што лужына крыві. Ён там за мной ляжыць, і кроў у яго з галавы накапала».

Далей іх даставілі ў аддзел ГУБАЗіК на Рэвалюцыйнай, 3. Там іх паставілі

да сценкі і перыядычна збівалі. Увесь час, пакуль ён і яшчэ двое затрыманых знаходзіліся ў аддзяленні, яны чулі ў свой адрас прыніжэнні і пагрозы.

«Адразу пасля таго як нас прывялі, адзін з іх сказаў: "Калі там штосьці будзеце, штосьці не скажаце, я табе зараз нос, неяк там, увабю прама ў супрацьлеглую сценку чэрапа"».

Пацярпелы 1478 быў затрыманы ў Мінску ў лістападзе 2020 года сілавікамі ГУБАЗіК. Яго закінулі ў мікрааўтобус, паставілі на калені і пачалі збіваць. Удары наносіліся з усіх бакоў. Увесь гэты час у яго спрабавалі даведацца пароль ад тэлефона.

«Нехта мяне пачаў адцягваць за ноздры назад. Потым мне пачалі смаліць вушы электрашокерам. Прычым яны так смаляць вушы, потым раз – і па скроні так злёгка закроне, па галаве».

Далей пацярпелага даставілі па адрасе вул. Рэвалюцыйная, 3. Там яго завялі ў адзін з кабінетаў, паклалі на падлогу, пасля чаго пачалі жорстка збіваць па нагах і ягадзіцах, каб даведацца пароль ад тэлефона.

«Я прасіў пагаварыць з кімсьці са старэйшых... Адзін мне кажа: "Ну, я цэлы кіраўнік аддзелу," - ну і біў мяне так жа, як і ўсе астатнія, дубінкай. Я ўсё адно не казаў ім пароль ад тэлефона. Яны вырашалі: або вывесці мяне на вуліцу і заліць мне вочы газам пярцовым, або пытаюцца адзін у аднаго прэзерватыў, каб згвалтаваць мяне дубінкай. У выніку знайшлі прэзерватыў, нацягнулі яго на дубінку. Кажуць: "Давай спачатку ў рот". Ну, я здаўся, я сказаў ім пароль».

Пацярпелы 1308 быў затрыманы ў снежні 2020 года сілавікамі ГУБАЗіК у пад'ездзе свайго дома разам з сябрамі. Калі ён пачаў прасіць суседзяў паведаміць яго маці пра тое, што здарылася, адзін з сілавікоў пачаў яго душыць і ў паўнепрытомным стане закінуў у аўтазак. Ува ўсіх, хто знаходзіўся там з затрыманых, адабралі тэлефоны. У пацярпелага знайшлі фотаздымак з бела-чырвона-белым сцягам і з-за гэтага, назваўшы «змагаром», пафарбавалі валасы на галаве белаю фарбай, а ў твар пырснулі з пярцовага балончыка. Калі фарба змяшалася з пярцовай вадкасцю, у яго апухлі вочы і ён стаў дрэнна бачыць.

«Мяне залілі цалкам перцам, сцякла фарба ў вочы, я амаль палову дня нічога не бачыў».

Увесь час, пакуль пацярпелы з сябрамі знаходзіліся ў аўтазаку, іх збівалі дубінкамі.

«Сябру, калі вялі ў аўтазак, далі ў нос. Нос [у яго] увесь апух, спіна была ўся сіняя. Іншага сябра, калі ехалі ў аўтазаку, прымуслі засунуць ногі пад лаўку і білі па нагах. У выніку ён пераў звязкі на нагах. Мяне білі дубінкай па спіне, я нічога не бачыў. Калі прылятала суседу, мне прылятала наўскасяк».

Пацярпелы 792 быў затрыманы сілавікамі ГУБАЗіК у кастрычніку 2020 года ў Мінску. Ударам нагі ён быў збіты на зямлю, атрымаў некалькі ўдараў у живот і па нагах. Пакуль затрыманага вялі да аўтобуса, яму пастаянна наносілі ўдары рукамі і нагамі па спіне і ў галаву. У выніку гэтага збіцця пазней у яго дыягнаставалі пералом пазванка і ўдар ныркі.

«Пакуль мяне вялі праз лес, адзін раз спынілі, казалі падняць рукі, зноў прабілі живот. Білі рукамі, але на руках былі спецыяльныя пальчаткі. Другі біў з калена па спіне пастаянна, з-за чаго атрымаўся пералом пазванка. Біў з калена ў ніжнюю частку спіны. Пасля гэтага рукамі ў вобласць ныркі, з-за чаго атрымаў удар ныркі. Пакуль мы ішлі метраў 500-600 па лесе, пастаянна біў у галаву рукой, казаў, што я фашыст і гэтак далей».

Любое пярэчанне з боку пацярпелага спынялася ўдарамі. У аўтобусе ўсіх затрыманых мужчынаў паклалі на падлогу ў праходзе.

Пацярпелы 811 быў затрыманы ў кастрычніку 2020 года калі ўніверсама «Рыга» і дастаўлены ў Савецкі РАУС г. Мінска. Там яго дапытвалі сілавікі ГУБАЗіК, якія патрабавалі назваць пароль тэлефона. За адмову білі дубінкай па твары, збівалі таксама рукамі і нагамі.

«Я ляжу, яны да мяне падыходзяць, пачынаюць выбіваць пароль, хвілінаў, можа, пятнаццаць б'юць. У мяне ўжо адрэналін нейкі ўключыўся, мне ўжо было не асабліва балюча. Я разумеў, што яны мяне заб'юць яшчэ больш. Разумею, што ў тэлефоне нічога такога асабліва няма, і сказаў пароль ад тэлефона».

Пацярпелы 698 быў затрыманы ў Мінску ў лістападзе 2020 года сілавікамі ГУБАЗіК. Па дарозе ў аўтазак яго збівалі і душылі дубінкай. Збіццё суправаджалася бруднымі абразамі. Пацярпеламу наносілі ўдары кулакамі ў галаву і не давалі дыхаць, затыкаючы рот і нос маскай, а калі ён знясілеў і не мог ісці, цягнулі па зямлі. У выніку з РАУС яго забрала хуткая медыцынская дапамога і даставіла ў бальніцу, дзе ў гэты ж дзень ён быў праапэраваны ў сувязі з закрытым пераломам правай малагалёнкавай косткі. Акрамя гэтага, у пацярпелага былі дыягнаставаныя закрытая чэрапна-мазгавая траўма, страсенне мазгоў, удар правай цямяннай вобласці, пашкоджанне вуснаў і носу.

ВІДЭА З КАЯННЯМІ

Сілавікі ГУБАЗіК не грэбавалі **стварэннем відэаматэрыялаў** па ўласных сцэнарах, прымушаючы затрыманых «каяцца» ў здзейсненых ці надуманых дзеяннях. Дадзеныя ролікі распаўсюджваліся ў сацыяльных сетках і Telegram-каналах, набліжаных да сілавых структураў, паказваліся на дзяржаўным тэлебачанні з мэтай прыніжэння, падрыву рэпутацыі і стварэння адмоўнага іміджу затрыманых грамадзянаў у грамадстве.

У снежні 2021 года ў кватэру да **пацярпелага 964** уварваліся сілавікі ГУБАЗіК. Яны патрабавалі разблакаваць тэлефон, за адмову сказаць па-роль пачалі катаваць.

«Пачалі выкручваць мне пальцы і біць, спрабавалі маім пальцам разблакаваць сэнсар на тэлефоне. Спачатку я супраціўляўся, потым яны пачалі біць нагамі. Я падумаў, што супраціўляцца бессэнсоўна, расслабіўся, і маім пальцам разблакавалі тэлефон».

Пасля гэтага яго павезлі ў будынак ГУБАЗіК на вуліцы Рэвалюцыйнай, 3, і там катаванні працягнуліся.

«Дрэнна памятаю, што яны ў мяне пыталіся, у асноўным, хацелі, каб я прызнаўся, што ўдзельнічаў у пратэстах, нешта арганізоўваў. Яны зачынілі дзверы, і адзін супрацоўнік пачаў біць мяне дубінкай. Некаторыя маглі даць выспятка, падпатыльнік, але ў асноўным біў адзін чалавек, ён душыў мяне маім каптурком курткі».

У выніку з пацярпелым запісалі два відэа з каяннямі, якія размяшчалі на Telegram-каналах.

«Там была новая інфармацыя, якую мяне папрасілі сказаць, пад пагрозай, што, калі я гэтага не скажу, яны распачнуць крымінальную справу. Усё, што яны патрабавалі, я сказаў».

У лютым 2021 года да **пацярпелага 1559** пачалі ламіцца з вобшукам 10 сілавікоў ГУБАЗіК. Ён сам адчыніў ім дзверы. Сярод тых, хто ўварваўся, быў намеснік **кіраўніка трэцяга аддзелу трэцяга ўпраўлення ГУБАЗіК Кіжапкін Раман Мікалаевіч**. Каб здабыць пароль ад тэлефона пацярпеламу моцна сцягнулі запяскі наручнікамі, таму ён вымушаны быў сказаць пароль.

Пасля вобшуку пацярпелага даставілі ў галоўнае ўпраўленне ГУБАЗіК, дзе пры маўклівым ухваленні таго ж намесніка кіраўніка трэцяга аддзелу трэцяга ўпраўлення ГУБАЗіК яго збівалі. Пасля гэтага прымусілі запісаць відэа з каяннямі і назваць сябе актыўным удзельнікам Telegram-чата «Грушэвка».

Пацярпелы 1014 быў жорстка затрыманы сілавікамі ГУБАЗіК у Мінску ў жніўні 2020 года. Пасля затрымання яго даставілі па адрасе Рэвалюцыйная, 3. У памяшканні яго дапытвалі пра арганізацыю і ўдзел у пратэстах, пастаянна збівалі рукамі, нагамі, дубінкай, рабілі «ластаўку»⁹⁰ і аказвалі на яго моцны псіхалагічны ціск.

«...у нас ёсць права ўсіх вас пазабіваць, мы ў лесе закапаем – і ніхто шукаць не будзе» і г. д. [Казалі,] што ў іх поўны карт-бланш ёсць на дзеянні і што такія сур'ёзныя людзі мной займаюцца. Ён сказаў: "Глядзі, тут усё мінімум маёры"».

«Білі пастаянна. Але быў чалавек адзін, самы вялікі. Ён прама спецыялізуецца на нанясенні пашкоджанняў. Яму падабаецца гэтая справа. Бачна было па ім, наколькі ён атрымлівае задавальненне. Ён быў фізічна вельмі буйны, і нават гэтая кавідная маска на яго морду не налезіла – яна так сцягвалася. Ён мяне біў нагамі, рукамі, дубінкай гумовай. У асноўным па ніжняй частцы цела: ногі, задняя паверхня, лыткі, падэшвы – па галаве не так моцна».

⁹⁰. «Гэта калі ў цябе рукі ззаду сцягнутыя, туды ж засоўваюцца ногі. І вось за гэта ўсё падымаецца наверх. Вельмі моцна тады расцягваюцца суставы з сухажыллямі. Гэта дастаткова балюча», – Пацярпелы 1014.

З пацярпелым знялі відэа з каяннямі, падказвалі, што варта сказаць, што ён каардынаваў масавыя беспарадкі. Калі ён пачынаў казаць праўду, апэратару даводзілася спыняць запіс, і яго зноў пачыналі збіваць. Змантаваны ролік з каяннямі быў паказаны праз некалькі дзён па дзяржаўным тэлебачанні.

Пацярпелы 33 быў затрыманы сілавікамі ГУБАЗіК у жніўні 2021 года ў Мінску і дастаўлены ў будынак ГУБАЗіК па вул. Рэвалюцыйная, 3. У адным з кабінетаў яго паклалі на падлогу. На просьбу пацярпелага даць адваката супрацоўнік Талчкоў, якога пацярпелы пазнаў пасля, стаў біць яго нагамі па галаве, у тым ліку і па зубах. Пастаянна патрабаваў назваць пароль ад тэлефона, на адмову Талчкоў і іншыя сілавікі білі яго дубінкай. Паколькі пацярпелы працягваў патрабаваць адваката, у адказ з яго смяліся, збівалі яго дубінкай, абражалі, зразалі дрэды і здзекліва казалі, што дубінка і ёсць яго адвакат.

«Праз мяне пастаянна пераступалі, білі мяне нагой па галаве, разоў пяць ударылі абуткам у зубы. Удары па галаве наносілі такім чынам, што ў той момант я яшчэ біўся аб бетонную падлогу. Яны патрабавалі ў мяне пароль ад тэлефона, я адмаўляўся, пасля чаго самы вядомы ГУБАЗавец дастаў з шафы дубінку і пачаў мяне збіваць. Нанёс каля 5 удараў па спіне, па ...опе і сцёгнах, пасля чаго зноў стаў патрабаваць пароль. Я зноў адмаўляўся. Збіццё працягвалася, але пароль я не называў. Гэта працягвалася хвілінаў дваццаць».

У нейкі момант пацярпелы здаўся і назваў пароль ад тэлефона. Пад пагрозай далейшага збіцця яго прымусілі сказаць на відэа, што ён анархіст, што ён «неаднаразова прыцягваўся да адказнасці», а таксама іншыя падрабязнасці.

ПРЫМЯНЕННЕ ПРАВАВЫХ НОРМАЎ (КВАЛІФІКАЦЫЯ). ВЫСНОВЫ

Аналіз сабраных Міжнародным камітэтам па раследаванні катаванняў у Беларусі матэрыялаў пра дзейнасць ГУБАЗіК дазваляе зрабіць наступныя высновы, якія маюць прававое значэнне.

У 2020 годзе ГУБАЗіК – асноўны карны орган рэжыму – атрымаў абсалютную ўсёдазволенасць і, адпаведна, беспакаранасць. Усе свае зверствы яны, не хаваючы, выстаўляюць на паказ: публікуюць у сваіх Telegram-каналах і распавядаюць пра пераслед грамадзянаў у дзяржаўных СМІ, тым самым праводзячы палітыку запалохвання апазіцыйна настроенай часткі насельніцтва Беларусі. Вычварэнская жорсткасць падчас затрыманняў, вобшукаў і допытаў адбываецца з ухвалення кіраўніцтва, якім з'яўляецца Міністэрства ўнутраных спраў пад кіраўніцтвам Івана Кубракова і асабіста Лукашэнка, асоба, якая займае пасаду Прэзідэнта.

Актыўны ўдзел карнай структуры ГУБАЗіК у гвалтоўным задушэнні мірных пратэстаў, шматлікія адвольныя затрыманні, выкраданні, публічнае збіццё грамадзянаў, варварскія пагромы жылля, катаванні, бесчалавечнае і прыніжальнае стаўленне пры допытах насілі і працягваюць насіць шырокамаштабны і сістэматычны характар. Усе гэтыя дзеянні адбываюцца з мэтай атрымаць у затрыманых інфармацыю, абгаварыць сябе ці іншых людзей, пакараць за зробленае ці запалохаць.

У многіх выпадках адзначаныя ахвярамі і сведкамі праявы дасканалай жорсткасці здзяйсняліся ў цэнтральным офісе ГУБАЗіК у г. Мінску, вул. Рэвалюцыйная, 3, у тым ліку і кіраўнікамі гэтай структуры.

Пры гэтым, прыкрываючыся шырмай уяўнай законнасці і «ратаваннем Радзімы», сілавікі ГУБАЗіК, якія ператварыліся фактычна ў садыстаў, гатовыя катаваць толькі дзеля задавальнення сваіх садысцкіх схільнасцяў, што пацвярджаюць некаторыя сведчанні пацярпелых.

Дзейнасць ГУБАЗіК як часткі дзяржаўнага карнага апарату з'яўляецца найбольш яркай праявай рэпрэсіўнай палітыкі, якая ажыццяўляецца дзяржавай агулам. За злачынствы, якія здзяйсняюцца сілавікамі ГУБАЗіК, нясуць адказнасць як іх непасрэдныя выканаўцы, так і «замоўцы» – вышэйшыя службовыя асобы рэжыму.

Пры такіх абставінах адлюстраваныя ў матэрыялах Міжнароднага камітэта па расследаванні катаванняў у Беларусі катаванні і іншыя злачынствы сілавікоў ГУБАЗіК у дачыненні да грамадзянаў з'яўляюцца злачыннымі як па ўнутраным, так і па міжнародным праве.

Гэтыя дзеянні цалкам ахопліваюцца складам злачынства, прадугледжанага арт. 128 Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь (злачынствы супраць бяспекі чалавецтва), згодна з якім незаконнае ўтрыманне ў зняволенні, катаванні ці акты жорсткасці, якія здзяйсняюцца ў сувязі з палітычнымі перакананнямі грамадзянскага насельніцтва, караюцца пазбаўленнем волі на тэрмін ад сямі да дваццаці пяці гадоў, ці пажыццёвым пазбаўленнем волі, ці смяротным пакараннем.

З пункту гледжання міжнароднага крымінальнага права выкладзеныя акты гвалту цалкам падпадаюць і пад юрысдыкцыю Міжнароднага крымінальнага суда і, згодна з падпунктамі e, f і k пункту 1 артыкула 7 Рымскага статуту, кваліфікуюцца як зняволенне ў турму ці іншае жорсткае пазбаўленне фізічнай волі ў парушэнне асноватворных нормаў міжнароднага права, а таксама як катаванні і іншыя бесчалавечныя дзеянні аналагічнага характару, якія заключаюцца ў наўмысным нанясенні моцных пакутаў ці сур'ёзных пакалечанняў, ці сур'ёзнай шкоды псіхічнаму ці фізічнаму здароўю.

Варта таксама адзначыць, што ў адпаведнасці з нормамі міжнароднага крымінальнага права і ч. 3 арт. 6 КК Рэспублікі Беларусь крымінальная адказнасць па арт. 128 КК РБ надыходзіць незалежна ад крымінальнага права, якое дзейнічала па месцы здзяйснення ўчынка (універсальны прынцып дзеяння крымінальнага закона ў прасторы).

Гэта азначае, што грамадзяне Рэспублікі Беларусь, а таксама замежнікі, якія здзейснілі злачынствы супраць бяспекі чалавецтва ў нашай краіне, могуць быць прыцягнутыя да адказнасці за гэтае злачынства не толькі ў Рэспубліцы Беларусь, але і ў іншай краіне на падставе прынцыпа ўніверсальнай юрысдыкцыі.

З улікам таго, што злачынства, прадугледжанае арт. 128 КК Рэспублікі Беларусь, адносіцца да найбольш небяспечных злачынстваў супраць міру і бяспекі чалавецтва, арт. 85 КК Рэспублікі Беларусь усталёўвае, што **асобы, вінаватыя ў здзяйсненні гэтага злачынства, вызваленню ад крымінальнай адказнасці ці пакарання ў сувязі з заканчэннем тэрмінаў даўнасці не падлягаюць.**

